



Oslo

Barnehage-, skole- og lærlingombudet

# Barnets beste

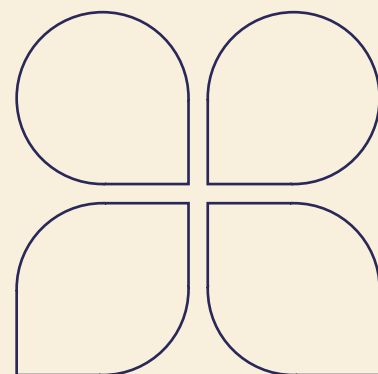
– fra rettigheter til praksis



Årsrapport  
2025

# Innhold

Forord .....	3
Anbefalinger.....	4
Om ombudet – etablering, arbeid og erfaringer .....	6
Hovedtrekk i Osloskolen i 2025 .....	11
Barnekonvensjonen og barnets beste .....	14
Barne- og elevsyn.....	17
Straff, sanksjoner og inngripende tiltak i Osloskolen .....	20
Mobbing og utrygt skolemiljø .....	26
Ufrivillig skolefravær .....	31
Samarbeid mellom skole og hjem.....	36
Lærlinger.....	41
Barnehage .....	47
Mandat for Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo kommune .....	50
Vedlegg 1: Mediesaker 2025 .....	52
Vedlegg 2: Utadrettet virksomhet .....	54



# Forord

Hvordan barn og unge blir forstått, er avgjørende for hvordan de blir møtt. Det former praksis og beslutninger i barnehage, skole og lærebedrift – og det avgjør i mange tilfeller om rettighetene deres blir oppfylt i praksis.

Årsrapporten for 2025 er den første fra Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo. Den bygger på erfaringer fra enkeltsaker, henvendelser og dialog gjennom året, og synliggjør hvilke rettighetsutfordringer barn, elever og lærlinger møter i Oslo. Samtidig peker rapporten på et gjennomgående og grunnleggende spørsmål: Hvilket barne- og elevsyn ligger til grunn når barn og unge strever, ikke blir hørt eller ikke får den hjelpen de trenger?

For ombudet er svaret klart: Barn og unge skal møtes som rettighetshavere, ikke som problemer som skal håndteres. De har rett til trygghet, medvirkning, tilhørighet og opplæring. Et barne- og elevsyn som bygger på at barn gjør det bra når de kan, er ikke en myk tilleggstanke. Det er et forpliktende utgangspunkt for ansvar, ledelse og handling. Når barn strever, må spørsmålet derfor være hva som hindrer dem i å lykkes og hva skolen og barnehagen kan gjøre annerledes.

FNs barnekonvensjon slår fast at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle beslutninger som berører barn, og at barn har rett til å bli hørt. Dette er ikke prinsipper som kan omtales høytidelig og følges opp tilfeldig. De skal styre kommunens prioriteringer, skoler og barnehagers praksis og vurderingene som gjøres i saker som gjelder det enkelte barn.

Årets rapport viser at det fortsatt er et gap mellom rettigheter på papiret og rettigheter i praksis. Den viser utfordringer knyttet til barnets beste, medvirkning, mobbing og utrygt skolemiljø, ufrivillig skolefravær, bruk av sanksjoner, samarbeid mellom skole og hjem, lærlingers situasjon og arbeidet med et trygt og godt barnehagemiljø. Felles for disse temaene er at de handler om hvordan systemet møter barn og unge når livet eller opplæringen blir vanskelig. Ombudets erfaring er at valg av tiltak og reaksjoner henger tett sammen med hvordan barnet eller eleven forstås.

Rapporten løfter frem områder der ombudet ser særlig behov for oppmerksomhet, endring og styrket rettighetsetterlevelse. Målet er å bidra til refleksjon, læring og forbedring slik at barn og unge i Oslo i større grad får oppfylt sine rettigheter i praksis. Samtidig er rapporten en tydelig oppfordring til ansvar hos skoleeier. Barn og unges rettigheter kan ikke være avhengige av hvilken skole de går på, hvilken barnehage de tilhører eller hvilke voksne de møter. Rettighetene må ligge fast, også når situasjonene er komplekse, ressursene er presset og løsningene krevende.

20.03.2025

Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo



Foto: Nikolai Kobets Freund / Oslo kommune

# Anbefalinger



- Bystyret ber byråd for utdanning sikre at hensynet til barnets beste vurderes systematisk og dokumenteres i kommunal planlegging, i skolenes arbeid og i saker som gjelder det enkelte barn, slik at barnekonvensjonen realiseres i praksis i Oslo kommune.
- Bystyret ber byråd for utdanning om å tydeliggjøre og forankre et felles barne- og elevsyn i hele opplæringsløpet. Synet bør bygge på forståelsen av at barn og unge ønsker å mestre og gjør det bra når de kan.
- Bystyret ber byrådet om at forskriften om skoleregler og skoledemokrati i Oslo kommune revideres slik at språk, elevsyn og praksis i større grad vektlegger forebygging, relasjonsarbeid og tidlig innsats.
- Bystyret ber byråd for utdanning om å styrke arbeidet med å forebygge, avdekke og håndtere mobbing i skolen. Arbeidet skal bygge på et fellesorientert mobbesyn, systematiske undersøkelser av skolemiljøet og tydelig oppfølging i saker der elever opplever krenkelser fra voksne.
- Bystyret ber byråd for utdanning legge til grunn at ufrivillig skolefravær skal forstås som både en rettighetsutfordring og et tilgjengelighetsproblem i opplæringen, og sikre at dette følges opp av aktører som arbeider med barn og unge i Oslo.
- Bystyret ber byråd for utdanning om å legge til rette for at forvaltningen og skolene har god og oppdatert kompetanse om meldeplikten til barnevernet.
- Bystyret ber byråd for utdanning om å sikre mer systematisk oppfølging av hevinger av lærekontrakter, for å styrke kunnskapsgrunnet om årsaker til avbrudd, slik at Oslo kommune kan forebygge feilvalg og redusere frafall i fagopplæringen.
- Bystyret ber byråd for utdanning om å sikre tilstrekkelig bemanning i barnehagene, for å kunne følge opp barns samspill, gjennomføre spesialpedagogiske vedtak og ivareta et trygt og inkluderende barnehagemiljø.

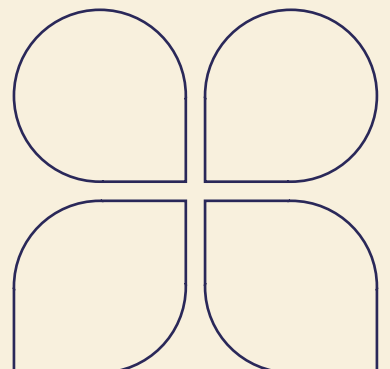
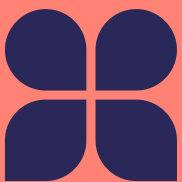




Foto: Pexels / Cottonbro

# Om ombudet – etablering, arbeid og erfaringer



## Mandat

Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo (BSL) ble opprettet av Oslo bystyre 1. januar 2025, og erstattet enhetene Mobbeombudet og Elev- og lærlingombudet. Ombudet er organisert som egen enhet og utfører sitt arbeid på fritt og selvstendig grunnlag, det vil si at ombudet arbeider uavhengig av administrativ og politisk ledelse i kommunen. BSL er bystyrets ombud for barn og unge i barnehage, grunnskole, videregående opplæring i skole og lærebedrift fram til utgangen av det året de fyller 24 år.

Ombudet skal bidra til at barn og unge i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og lærebedrifter får oppfylt sine rettigheter etter barnehageloven og opplæringsloven. For lærlinger gjelder både rettigheter etter opplæringsloven og arbeidsmiljøloven. Ombudets arbeid bygger på FNs barnekonvensjon, som er inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven. Et sentralt prinsipp i konvensjonen er at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle beslutninger som berører barn (artikkel 3).

BSL er en lavterskel tjeneste som kan bidra med informasjon, råd og veiledning. Ombudet har taushetsplikt.

## Etablering og organisering av ny virksomhet

Frem til 1. januar 2025 hadde de selvstendige ombudene – Mobbeombudet og Elev- og lærlingombudet – vært organisert under bystyrets sekretariat, med ordføreren i Oslo som øverste leder. Med den nye organiseringen ble BSL etablert som en egen virksomhet i Oslo kommune. Etableringen av en ny virksomhet har vært ressurs- og tidkrevende. I løpet av 2025 har det vært nødvendig å etablere grunnleggende administrative og tekniske systemer, blant annet knyttet til lønn, arkiv, timeregistrering, opprettelse av postmottak og nødvendige systemtilganger. Arbeidet med å få disse systemene på plass har krevd betydelig innsats i etableringsfasen.

Jarle Dukic Sandven tiltrådte i stillingen som Barnehage-, skole- og lærlingombud 1. januar 2025. Sandven er ansatt i stillingen som ombud på åremål. Henrik Raustøl (tidligere Mobbeombud) og Sofie Dahl Changezi (tidligere Elev- og lærlingombud) fulgte ombudet inn i den nye virksomheten og ble fra samme dato ansatt i faste stillinger som spesialrådgivere. Det har blitt gjort ytterligere to ansettelser i BSL. Andreas Stien-Leenderts ble ansatt som rådgiver 1.8.2025, og Mahsa Sheikhi ble ansatt som rådgiver 1.2.2026. Begge rådgiverne er ansatt i faste stillinger. Rekrutteringsprosessen har vært omfattende, og det har blitt brukt betydelig tid på ansettelsesarbeid.

## Ombudets verdier

BSL har utarbeid følgende verdier som rettesnor i sitt arbeid; tydelige, synlige, forebyggende og samarbeidende. BSL har tydelige faglige standpunkt som bygger på kunnskap og vurderinger om hva som er til barnets beste. Gjennom å delta i samfunnsdialogen, samarbeide med aktuelle aktører på oppvekstfeltet, svare på høringer og være til stede på barn, unge og familiers arenaer skal BSL være en synlig aktør på oppvekstfeltet i Oslo. For å sikre at flest mulige barn får sine rettigheter oppfylt etter de aktuelle lovverk, skal BSL prioritere å bidra i det systemiske og forebyggende arbeidet.

## Ombudets barne- og elevsyn

Mange barn og unge i Oslo opplever at barnehagen, skolen eller læreplassen ikke er godt nok tilpasset deres forutsetninger. Særlig i skolen ser ombudet at dette kan føre til manglende mestring, utrygghet, ufrivillig skolefravær og utenforskap.

Ombudet vurderer at disse utfordringene må forstås i lys av hvordan barn og unge møtes i praksis – fra barnehage til videregående opplæring og læreplass. I for stor grad har opplæringen vært organisert slik at eleven må tilpasse seg systemet, fremfor at tilbudet tilpasses barn og unges ulike forutsetninger. Ombudet legger til grunn et forsknings- og erfaringsbasert barne- og elevsyn, der utgangspunktet er at barn og unge gjør det bra når de kan. Når barn og unge strever, må spørsmålet være hva som hindrer mestring og deltakelse, og hva de voksne og systemet kan gjøre annerledes.

Et slikt perspektiv retter oppmerksomheten mot relasjoner, læringsmiljø, tilrettelegging og medvirkning. Erfaring viser at barnehager, skoler og lærebedrifter som arbeider på denne måten, lykkes bedre med inkludering, trygghet og læring. Ombudet mener derfor at Oslo bør utvikle et felles barne- og elevsyn for hele oppvekstløpet, med større vekt på relasjon, tilrettelegging, medvirkning og ansvar i systemet.

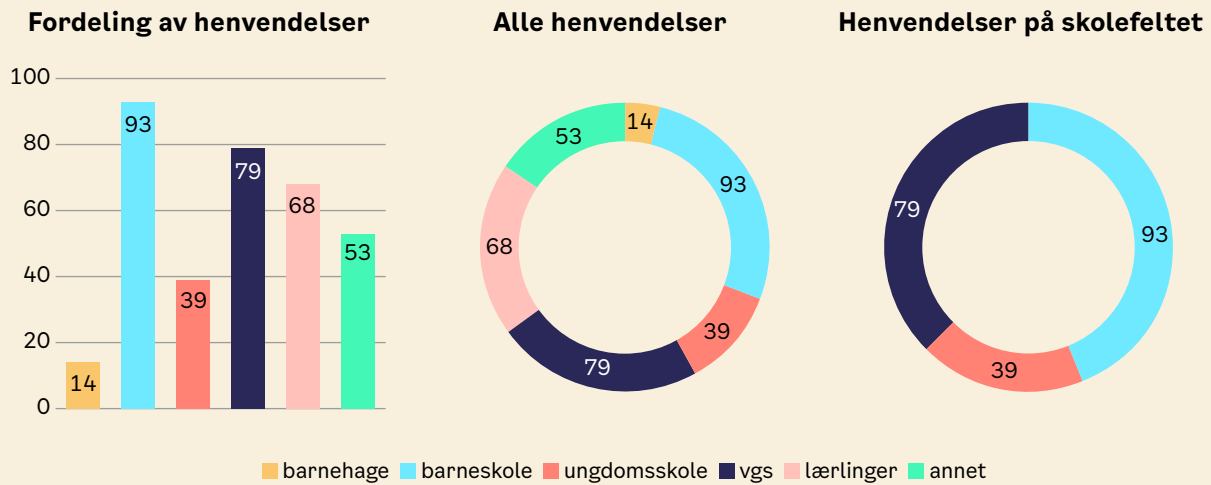
## Rapportens kunnskapsgrunnlag

### Årsrapporten 2025 er basert på:

- 346 henvendelser til Barnehage-, skole- og lærlingombudet i perioden 1.1.2025-31.12.2025.
- Ombudenes erfaringer og observasjoner fra enkeltsaker og systemarbeid.
- Dialog med politisk ledelse, administrativ ledelse, forvaltningen, bydelstjenester, interesseorganisasjoner og relevante aktører på oppvekstfeltet.
- Deltatt i den offentlige debatten på oppvekstfeltet.
- Innlegg og deltakelse på skoler, bydelstjenester og andre relevante fora.

Henvendelser som er besvart i 2025 er registrert fra følgende grupper: Elever, lærlinger, foresatte på vegne av eget barn, foresatte på vegne av andres barn, familiemedlemmer og verger, ansatte i skoler, barnehager, Utdanningsetaten, bydeler, BUP, PPT, helsesektor, lærebedrifter, frivillig sektor, organisasjoner, advokatfirmaer, barnevernet, politikere og stiftelser som jobber med barn og unges rettigheter.

Ombudet mottar henvendelser som ofte gjelder alvorlige og komplekse saker. Når henvendelser først kommer til ombudet, har situasjonen som regel utviklet seg over tid. Ofte er tilliten mellom barn og unge og skole eller lærebedrift svekket eller brutt. Mange av henvendelsene bærer preg av utfordringer i samarbeidet mellom skole og hjem. Sakene krever derfor grundig behandling, og ombudet har brukt betydelig tid på henvendelser i 2025. Det er en økende andel komplekse og tidkrevende saker som forutsetter gjentatte møter, tett oppfølging og koordinering mellom flere aktører.



## Utvikling i antall henvendelser etter etableringen av BSL

I perioden etter etableringen har BSL registrert et lavere antall enkelthenvendelser enn det de to tidligere ombudene samlet sett mottok. Etter vår vurdering kan dette ha flere mulige forklaringer, for eksempel:

- Enkelte arenaer som tidligere ga ombudet direkte kontakt med lærlinger har blitt endret. Blant annet er læringsamlinger, som tidligere også førte til henvendelser til ombudet i etterkant, blitt avvirket slik det tidligere var gjennomført. Videre har Utdanningsetaten etablert en rådgivertjeneste for lærlinger i Oslo. Dette er et nytt tilbud som gir lærlinger en ytterligere kanal for råd og veiledning. Det er derfor naturlig at noen henvendelser som tidligere kunne blitt rettet til ombudet nå håndteres gjennom denne tjenesten.
- I forbindelse med etableringen av den nye virksomheten var ombudets nettsider og kontaktinformasjon i en periode ikke tilgjengelig. Dette kan ha påvirket tilgjengeligheten til ombudet i en overgangsfase.
- Navneendringen kan også ha hatt betydning for kjennskapen til ombudet. Særlig gjelder dette for det tidligere Mobbeombudet, ettersom mange fortsatt kjenner ordningen under den tidligere betegnelsen. Selv om mandatet er videreført i BSL, kan det ta tid før den nye organiseringen og navnet er godt etablert blant elever, lærlinger og foresatte.
- BSL har i perioden arbeidet med å styrke synligheten til ordningen, blant annet gjennom utvikling av informasjonsmateriell som en kort film til bruk på foreldremøter og plakater til skoler og lærebedrifter. Ombudet har også vært i dialog med Utdanningsetaten om hvordan informasjon om ombudet kan gjøres mer tilgjengelig, blant annet på skolenes nettsider. Erfaringen så langt er at slik informasjon i varierende grad er tilgjengelig på skolenes nettsider i Osloskolen. BSL erfarer samtidig at arbeidet med å nå ut til skolene i stor grad er avhengig av samarbeid med Utdanningsetaten, og at manglende oppfølging av dette samarbeidet har begrenset synligheten av ordningen i perioden.

Samlet sett vurderer ombudet at flere av disse forholdene kan bidra til å forklare at antallet henvendelser til BSL foreløpig er lavere enn det de to tidligere ombudene mottok. Samtidig er dette en forventet utvikling i en etableringsfase, hvor både organisasjonen og målgruppens kjennskap til ordningen er i utvikling. Ombudet forventer at antallet henvendelser vil øke i takt med at BSL blir bedre kjent blant elever, lærlinger og foresatte i Oslo.

Virksomheten er nå i større grad etablert, og ombudet har dermed bedre forutsetninger for å arbeide mer systematisk med synlighet og tilgjengelighet. Det foreligger blant annet en plan for videre informasjons- og markedsføringsarbeid, som skal bidra til økt kjennskap til ombudets rolle og tjenester. Ombudet har gjennom siste ansettelse sikret at vi har en mer utadrettet funksjon på barn og unges arenaer. Gjennom målrettede tiltak og fortsatt samarbeid med relevante aktører, legger ombudet til grunn at flere vil bli kjent med og benytte seg av ordningen i tiden fremover.

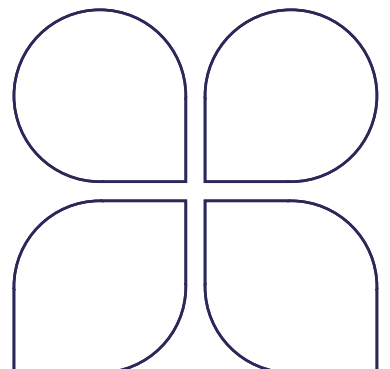
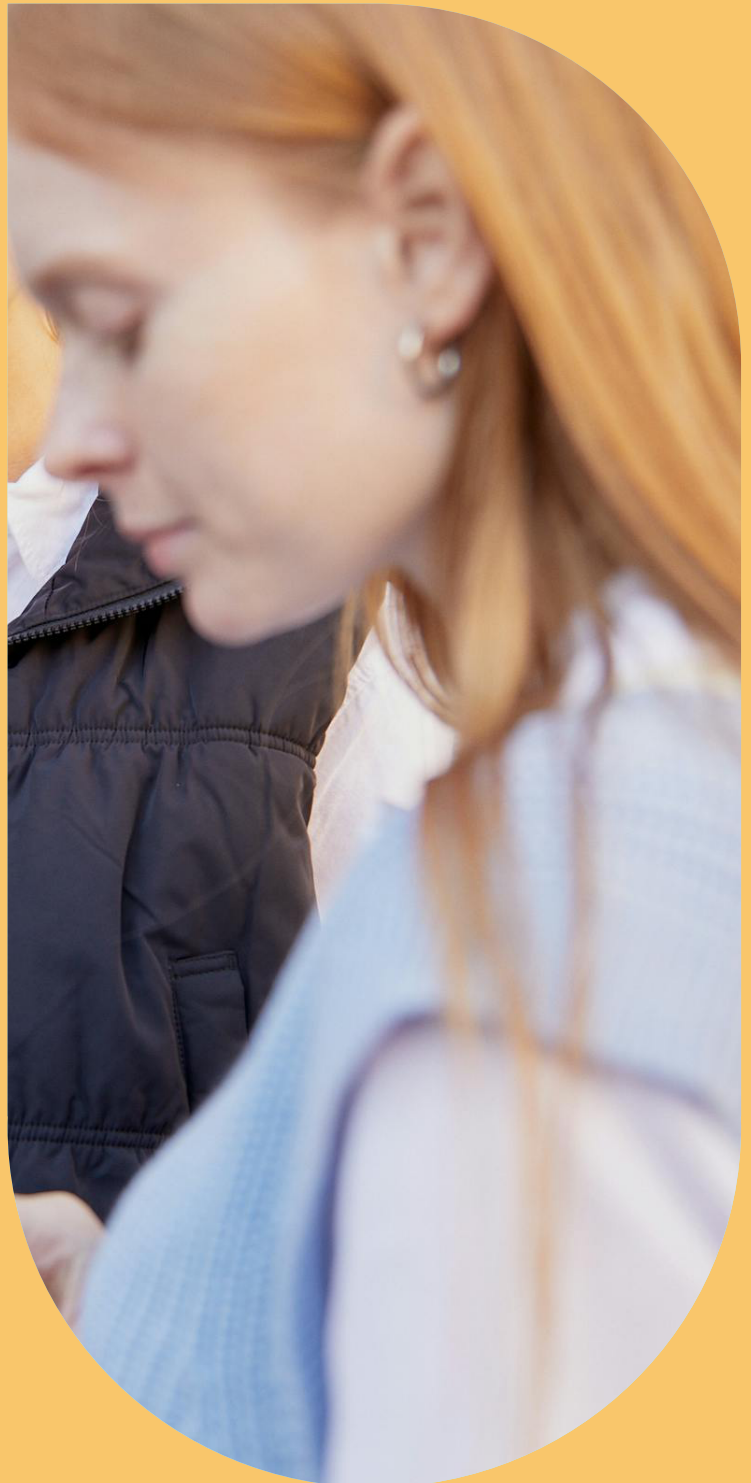




Foto: Pexels / Darina Belonogova



# Hovedtrekk i Osloskolen i 2025



Erfaringer fra enkeltsaker, henvendelser til ombudet, dialog med forvaltningen og utviklingstrekk i kunnskapsgrunnlaget peker på noen gjennomgående kjennetegn ved situasjonen i Osloskolen i 2025. Samlet viser utviklingen en skole der spørsmål om barne- og elevsyn, rettigheter og skolens virkemidler står sentralt i møte med komplekse elevsituasjoner.

## Økende alvor og kompleksitet i saker

Mange av sakene ombudet bistår i, er sammensatte og har utviklet seg over tid før de når ombudet. Sakene kan omfatte kombinasjoner av skolemiljøutfordringer, ufrivillig skolefravær, læreavanser og konflikter mellom skole og hjem. Kompleksiteten stiller høye krav til samarbeid, kompetanse og systematisk oppfølging fra skolens side.

## Press på elever, foresatte og skoler

Både elever, foresatte og ansatte opplever et betydelig press i skolehverdagen. Foreldre etterspør ofte mer tilrettelegging og oppfølging enn skolen opplever å ha rammer for å gi. Når forventninger og handlingsrom ikke avklares tydelig, kan det oppstå misforståelser og økt konfliktnivå i samarbeidet mellom skole og hjem.

## Skolemiljø og mobbing

Arbeidet med et trygt og godt skolemiljø er fortsatt en sentral utfordring i Osloskolen. Elevundersøkelsen viser at mange elever opplever utrygghet i skolehverdagen. Ombudets erfaring er at saker som omhandler utenforskap og mobbing ofte er komplekse og kan være krevende å avdekke og håndtere på en god måte.

## Økt oppmerksomhet om sanksjoner og skolens virkemidler

I 2025 har det vært økt oppmerksomhet rundt bruk av sanksjoner i Osloskolen, blant annet bortvisning og andre inngripende reaksjoner ved regelbrudd. Samtidig er nye regler for orden og oppførsel innført i Osloskolen. Ombudet har i media utfordret skoleeier om hva som skal til for at skolen legger maktbruk, straff og sanksjoner som pedagogiske verktøy bak seg (Aftenposten 20.10.25). Utviklingen reiser dermed spørsmål om hvordan skolen best kan ivareta både tydelige rammer og elevenes rett til opplæring.

## Ufrivillig skolefravær

Ufrivillig skolefravær fremstår som en av de mest alvorlige rettighetsutfordringene i opplæringsløpet. Sakene ombudet møter viser at fravær ofte henger sammen med utrygghet, manglende tilrettelegging eller relasjonelle utfordringer i skolen. Hvordan fravær forstås og håndteres, har stor betydning for om situasjonen utvikler seg i positiv eller negativ retning.

## Samarbeidet mellom skole og hjem

En betydelig andel av henvendelsene til ombudet gjelder utfordringer i samarbeidet mellom skole og foresatte. Sakene viser at uavklarte forventninger, manglende dialog og ulik forståelse av elevens situasjon kan bidra til økt konfliktnivå. Tillit mellom skole og hjem fremstår som en avgjørende forutsetning for å lykkes i arbeidet rundt eleven.

## Variasjon i praksis mellom skoler

Ombudet ser også betydelig variasjon i hvordan skoler håndterer problemstillinger. Dette gjelder blant annet arbeid med skolemiljø, oppfølging av fravær, samarbeid med foresatte og bruk av sanksjoner. Ulik praksis kan få konsekvenser for hvordan elevens rettigheter ivaretas i ulike deler av byen.

## Strukturendringer og rammevilkår

Synkende elevtall, økonomiske rammer og diskusjoner om skolestruktur har også preget debatten om Osloskolen i 2025. Forslag knyttet til skolebehovsplanen og endringer i skolestrukturen har reist spørsmål om nærskolens betydning, ressursbruk og konsekvenser for elevenes skolehverdag.

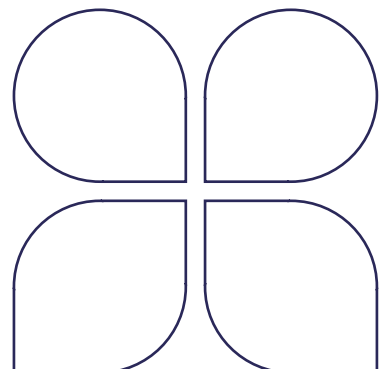




Foto: Pexels / Cottonbro

# Barnekonvensjonen og barnets beste



FNs barnekonvensjon gir sentrale føringer for hvordan barns rettigheter skal ivaretas i beslutninger som berører dem. Særlig står hensynet til barnets beste og retten til medvirkning sentralt. Disse forutsetter at konsekvenser for barn vurderes grundig og på et faglig etterprøvbart grunnlag. Erfaringer fra ombudets arbeid viser samtidig at det fortsatt er et gap mellom de overordnede rettighetene og hvordan de faktisk etterleveres i praksis.

## Systemnivå: Barnets beste i Oslo kommune

Barnekonvensjonen er inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven og er dermed rettslig bindende for all virksomhet i Oslo kommune. Dette innebærer at konvensjonens krav skal være styrende for prioriteringer, planlegging og beslutninger. Sentralt står prinsippet om barnets beste (artikkel 3) og retten til medvirkning (artikkel 12), som samlet stiller krav til at konsekvenser for barn vurderes på en systematisk og etterprøvable måte – også på systemnivå, der beslutninger kan få betydning for store grupper over tid.

Barnerettighetsvurderinger er et sentralt verktøy for å operasjonalisere disse forpliktelsene. De innebærer å identifisere berørte rettigheter, innhente relevant kunnskap og vurdere konsekvenser for barn, både på kort og lang sikt. I tillegg skal det synliggjøres hvordan hensynet til barnets beste er avveid mot andre hensyn. For at slike vurderinger skal ha reell betydning, må de gjennomføres tidlig i prosesser, inngå i beslutningsgrunnlaget og dokumenteres.

Ombudet registrerer at dette arbeidet i Oslo kommune fremstår som lite systematisert og i varierende grad integrert i overordnede prosesser. Selv om barns rettigheter ofte anerkjennes på et prinsipielt nivå, er det ikke alltid tydelig hvordan de er vurdert og vektlagt i konkrete beslutninger. Dette fører til at hensynet til barnets beste får begrenset gjennomslag, særlig i større strukturelle saker hvor konsekvenser for ulike grupper barn ikke blir tilstrekkelig belyst.

Arbeidet med skolebehovsplanen i 2025 illustrerer denne utfordringen. Planen inneholdt forslag om nedleggelse og sammenslåinger av skoler, samt utsettelse av oppgraderinger, og vil få store konsekvenser for barn og unge.

I sitt høringsinnspill påpekte ombudet at det manglet tilstrekkelig dokumenterte barnerettighetsvurderinger, til tross for sakens omfang. En forsvarlig prosess forutsetter at kommunen systematisk vurderer berørte rettigheter, innhenter relevant kunnskap, inkluderer barns synspunkter og dokumenterer vurderingene på en etterprøvable måte.

Da skolebehovsplanen ble lagt frem i mars 2025, ble elevstemmen løftet frem gjennom involvering av elevråd, Elevorganisasjonen og Sentralt ungdomsråd. Det er positivt at Oslo kommune ivaretar og legger til rette for barn og unges medvirkning. Samtidig er medvirkning alene ikke tilstrekkelig: barns synspunkter må inngå i en helhetlig og faglig vurdering av hvilke konsekvenser ulike alternativer kan ha, og hvordan deres rettigheter best ivaretas.

## Individnivå: Barnets beste i enkeltsaker

På individnivå har ombudene tidligere pekt på at vurderinger av barnets beste og barns sårbarhet henger tett sammen. For å kunne gjøre gode vurderinger av barnets beste må skolen ha kunnskap om barnets situasjon, forutsetninger og eventuelle sårbarheter. Disse kan være knyttet til skolemiljøet, relasjoner til jevnaldrende eller voksne, familiesituasjon eller individuelle forhold hos barnet. For å få denne kunnskapen er det nødvendig å ha dialog med barnet.

I arbeidet med trygt og godt skolemiljø og aktivitetsplikten har Oslo kommunes mal for aktivitetsplanen egne punkter for redegjørelse av elevens egne beskrivelse av skolemiljøet, og skolens vurderinger av barnets beste og sårbarhet. Ombudene vurderer dette som en positiv utvikling, fordi det tydeliggjør at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i beslutningsprosesser. Samtidig viser erfaringer fra ombudets arbeid at slike punkter i seg selv ikke er tilstrekkelig til å sikre god praksis. Ombudene har registrert tilfeller der vurderinger av barnets beste og sårbarhet er gjennomført uten at elevens stemme er innhentet. Uten elevens synspunkter er vurderingen mangelfull. Barnets rett til å bli hørt skal ikke være et tilleggsmoment, men en grunnleggende del av vurderingen.

Ombudet ser også at barnets beste-vurderinger i saker som omhandler andre forhold som for eksempel retten til individuell tilrettelagt opplæring (ITO), uteblir eller blir svært overordnede. I enkelte tilfeller begrenses vurderingen til en kort formulering om at et tiltak er «til barnets beste». En reell vurdering må synliggjøre hvilke hensyn som er vurdert, hvilke opplysninger som er lagt til grunn, hvordan elevens stemme er vektlagt, og hvorfor skolen har landet på den aktuelle løsningen. Selv om bevisstheten om barnets beste er relativt høy i Oslo skolen, er det fortsatt et gap mellom rettighet og praksis. Vurderingene gjennomføres ikke alltid, og de er ikke alltid tilstrekkelig grundige. Dette svekker både elevenes rettssikkerhet og kvaliteten på tiltakene som settes inn. Skoleeier må derfor sikre at skolene har både tid og kompetanse til å gjennomføre slike vurderinger.

## Barnekonvensjonen i praksis i skolen

Skolen er en av de viktigste arenaene for å realisere barnekonvensjonen i praksis. Her tas det daglig beslutninger som påvirker elevens læring, trivsel og utvikling. Vurderinger av barnets beste inngår ofte formelt i beslutningsprosesser, men kan i noen tilfeller bli overordnede og lite konkret begrunnet.

Når det er uklart hvordan barns situasjon er kartlagt, hvilke hensyn som er vurdert og hvordan barnets perspektiv har påvirket beslutningen, risikerer hensynet til barnets beste å bli et kontrollpunkt i saksbehandlingen snarere enn et grunnlag for kartleggingen. Å realisere barnekonvensjonen i praksis forutsetter derfor at konsekvenser for barn vurderes eksplisitt, og at elevens erfaringer og synspunkter inngår i kunnskapsgrunnlaget for beslutninger.



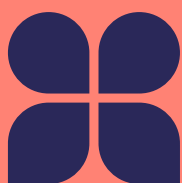
### Ombudets vurdering

Ombudet mener arbeidet med barnerettighetsvurderinger må styrkes både på systemnivå og individnivå i Oslo. På systemnivå må kommunen sikre at barns rettigheter og hensynet til barnets beste inngår tydelig og dokumentert i beslutningsgrunnlaget i planer, omstillinger og strukturendringer. På individnivå må skolene gjennomføre reelle vurderinger av barnets beste og sårbarhet. Dette må være basert på kunnskap om barnets situasjon, barnets egen stemme og en konkret begrunnelse for valgene som tas. Når slike vurderinger gjennomføres systematisk, styrkes kvaliteten på beslutningene og barns medvirkning blir reell.



Foto: Nikolai Kobets Freund / Oslo kommune

# Barne- og elevsyn



## En felles grunnmur for barnehager og skoler i Oslo

Ombudet vurderer at arbeidet med inkludering, trygghet og læring i hele opplæringsløpet henger tett sammen med hvilket barne- og elevsyn som ligger til grunn for praksis. Dette gjelder fra barnehage og gjennom grunnopplæringen, og videre i overgangen til videregående opplæring og læreplan. Hvordan barn og unge forstås i møte med regelverk, får direkte konsekvenser for trivsel, utvikling og deltakelse.

Ombudets erfaring fra enkeltsaker viser at valg av virkemidler, enten det gjelder håndtering av atferd, tilrettelegging for barn med særskilte behov eller oppfølging av skolefravær, alltid bygger på en underliggende forståelse av barnet. Denne forståelsen former analysen av situasjoner og valg av tiltak. Et tydelig barne- og elevsyn må derfor være en felles grunnmur i hele opplæringsløpet i Oslo.

## Ledelse, relasjon og ansvar

Både i barnehage og skole trenger barn tydelige, trygge voksne. Ledelse og grensesetting er en naturlig del av det pedagogiske ansvaret. Spørsmålet er ikke om voksne skal lede, men hvordan. Ombudet legger til grunn at god pedagogisk ledelse forutsetter en kombinasjon av struktur, relasjonell kompetanse og forståelse for barnets forutsetninger. Atferd må forstås i lys av utvikling, mestring, belastning og kontekst – ikke kun som uttrykk for vilje.

Et slikt perspektiv fritar ikke barn og unge for ansvar, men forplikter de voksne og systemet til å undersøke hva som ligger bak barn og unges uttrykk før reaksjoner iverksettes. Dette gjelder i barnehagens arbeid med sosial utvikling, i skolens klasseledelse og i oppfølging av elever med sammensatte behov.

I skolen reguleres tiltak gjennom forskrift om skoleregler. I barnehagen ligger reguleringen i barnehageloven og rammeplanen. Ombudet ser at hvordan brudd på regler og normer håndteres, gir uttrykk for hvilket barne- og elevsyn som praktiseres i skole og barnehage. Ombudet registrerer at tiltakene i Osloskolens forskrift om skoleregler, i all hovedsak er sanksjoner.

## Medvirkning fra tidlig alder

Medvirkning er en rettighet forankret i både barnehageloven, opplæringsloven og FNs barnekonvensjon. Barn og elever skal få uttrykke sine synspunkter i saker som angår dem, og deres stemme skal tillegges vekt.

I barnehagen innebærer dette at barns uttrykk – verbale og nonverbale – tas på alvor og gis betydning i planlegging og gjennomføring av det pedagogiske arbeidet. I skolen innebærer det at elever involveres i læringsprosesser, vurderinger og tiltak som angår dem.

Reell medvirkning forutsetter at barn og elever får tilpasset informasjon, at deres perspektiv etterspørres systematisk, og at praksis kan vise hvordan deres stemme er vurdert.

## Betydning for inkludering og forebygging

Barne- og elevsynet som praktiseres i barnehage og skole, har direkte betydning for inkludering og forebygging av utenforskap. Når barn møtes med forventning om at de ønsker å mestre, og når systemet tilpasses barnets forutsetninger, reduseres risikoen for marginalisering.

Dette gjelder også i arbeidet med ufrivillig skolefravær. Et system som systematisk søker å forstå før det reagerer, og som tar barnets stemme på alvor, har bedre forutsetninger for å forebygge at utfordringer utvikler seg.

## Barnets beste som styrende prinsipp

Prinsippet om barnets beste må være styrende for praksis i hele opplæringsløpet i Oslo. Dette innebærer at beslutninger, reaksjoner og tilrettelegging vurderes i lys av barnets helhetlige situasjon. Et felles og kunnskapsbasert barne- og elevsyn kan gi retning for både barnehager, skoler og lærebedrifter. Når barns rett til medvirkning og tilpasset opplæring forstås som forutsetninger for inkludering, styrkes både fellesskapet og kvaliteten i tilbudet.



### Ombudets vurdering

Barne- og elevsynet som ligger til grunn for praksis i barnehager og skoler, har stor betydning for hvordan barn og unge møtes, og hvilke tiltak som velges når utfordringer oppstår. Ombudet vurderer at et tydelig og felles barne- og elevsyn bør være en grunnmur i hele opplæringsløpet i Oslo.

Barn og unge trenger tydelige, trygge voksne som kombinerer struktur og grensesetting med relasjonell kompetanse og forståelse for barnets forutsetninger. Atferd bør i større grad forstås i lys av utvikling, mestring, belastning og kontekst.

Ombudet ser at ensidig bruk av sanksjoner sjelden løser underliggende utfordringer. Sanksjoner bør i større grad erstattes av dialog, kartlegging av årsaker og involvering av eleven. Ombudet understreker også betydningen av reell medvirkning. Når barn og elever opplever å bli lyttet til og involvert i saker som angår dem, styrkes både motivasjon, tilhørighet og læring.

Et kunnskapsbasert barne- og elevsyn, der prinsippet om barnets beste ligger til grunn, er viktig for å styrke inkludering, forebygge utenforskap og bidra til bedre kvalitet i hele opplæringsløpet.

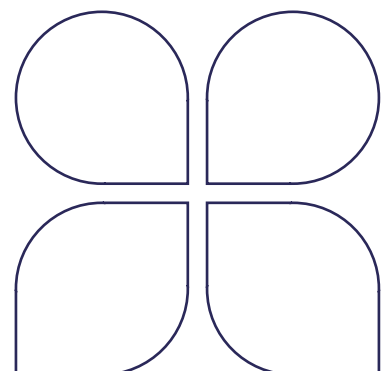




Foto: Ida Høiås / Oslo kommune

# Straff, sanksjoner og inngripende tiltak i Osloskolen



BSL ser at håndtering av alvorlige regelbrudd og utfordrende atferd i økende grad aktualiserer spørsmål om hvilke virkemidler skolen skal benytte. Bruk av sanksjoner, som bortvisning, reiser både prinsipielle og rettslige spørsmål. Hvordan sanksjoner praktiseres, uttrykker et underliggende barne- og elevsyn. Spørsmålet er ikke om skolen skal ha tydelige rammer – det skal den. Spørsmålet er hvordan regelbrudd forstås og håndteres.

Ombudet legger til grunn at et kunnskapsbasert barne- og elevsyn innebærer at atferd må forstås i lys av kontekst, relasjoner og forutsetninger. Dette perspektivet forutsetter at skolen undersøker hva som ligger bak atferden før reaksjoner besluttes. Tydelige forventninger og konsekvenser kan være nødvendig, men reaksjoner må inngå i en helhetlig vurdering av årsaker og videre oppfølging.

## Økning i bortvisning – et alvorlig signal

Våren 2025 ble ombudet kjent med en betydelig økning i antall elever i videregående skole som var bortvist for resten av skoleåret i Oslo sammenlignet med tidligere år. Utviklingen ble tatt opp i møter med både etatsledelsen og politisk ledelse.

Bortvisning for resten av skoleåret er et av de mest inngripende tiltakene skolen kan benytte. Tiltaket innebærer midlertidig utestengelse fra ordinært opplæringstilbud og krever derfor særlig grundig vurdering. Bortvisning for resten av skoleåret er et enkeltvedtak. Slike vedtak må oppfylle kravene til forsvarlig saksbehandling etter forvaltningsloven og opplæringsloven. Det må foreligge tilstrekkelig utredning av saken, vurdering av mindre inngripende tiltak, en konkret forholds- messighetsvurdering samt begrunnelse og informasjon om klageadgang.

Ombudet vil understreke at inngripende tiltak som bortvisning må være siste utvei. Det må dokumenteres at andre tiltak er vurdert og forsøkt.

## Rett til opplæring – også ved alvorlige regelbrudd

Elever som utøver alvorlige regelbrudd, herunder trusler eller vold, har samtidig rett til opplæring. Opplæringsloven og FNs barnekonvensjon forplikter skoleeier til å sikre et forsvarlig og tilpasset opplæringstilbud, også når eleven midlertidig tas ut av ordinært skolemiljø.

Ombudet erfarer at flere av elevene som omfattes av langvarige bortvisninger, befinner seg i sårbare livssituasjoner eller har sammensatte behov. For disse kan langvarig ekskludering fra skolefellesskapet innebære risiko for ytterligere marginalisering. Når bortvisning benyttes, må det derfor tydelig fremgå hvordan elevens rett til opplæring ivaretas videre, og hvilke tiltak som iverksettes for å sikre tilbakeføring og oppfølging.

## Risiko for normalisering av inngripende tiltak

Ombudet vil reise spørsmål ved om de mest inngripende sanksjonene i enkelte tilfeller er i ferd med å bli mer alminnelige virkemidler i møte med komplekse utfordringer. Ensidig bruk av straffende tiltak løser sjelden underliggende årsaker til utfordrende atferd.

Skoler som lykkes i arbeidet med krevende elevsituasjoner, kjennetegnes ofte av systematisk relasjonsarbeid, tydelig ledelse, tverrfaglig samarbeid og tro på elevens mulighet for utvikling. Samtidig forutsetter dette tilstrekkelige ressurser og støtte fra skoleeier.

Utviklingen i bruk av bortvisning tilsier behov for fortsatt dialog om hvordan regelverket praktiseres i Osloskolen, og hvordan prinsippene om rettssikkerhet, forholdsmessighet og inkludering ivaretas samlet.

## Sammenligning av skoleregler i større byer

Den nye forskriften «om skoleregler og skoledemokrati» for Oslo trådte i kraft 1. august 2025.

I Utdanningsetatens handlingsplan for forebygging og håndtering av mobbing, vold og trusler (2024) fremgår det i tiltak 17 at etaten skal revidere og oppdatere skolereglene i Osloskolen. Fristen for tiltaket var høsten 2024. I tiltaksbeskrivelsen fremgår det at Utdanningsetaten skulle utrede hvordan skolereglene kan tilpasses dagens skolehverdag, i tråd med nasjonale føringer, forskning og kunnskap om mobbing, vold, trusler og utenforskap. Ombudet forventet at forskriften om skoleregler ville gjenspeile resultatene av denne utredningen. Etter ombudets vurdering fremstår det imidlertid i begrenset grad som at dette arbeidet har medført vesentlige endringer i regelverket.

En gjennomgang av skolereglene i Oslo<sup>1</sup>, Stavanger<sup>2</sup> og Trondheim<sup>3</sup> viser tydelige forskjeller i hvordan regelverkene er strukturert og språklig innrammet for å treffe dagens skolehverdag i tråd med nasjonale føringer.

I Trondheim innledes regelverket med at elever skal møtes med varme, omsorg og respekt, og at barnets beste er det grunnleggende hensynet. Retten til medvirkning er tydelig forankret. Ved regelbrudd presiseres det at skolen skal vise forståelse for underliggende årsaker, sikre at eleven blir hørt og legge en plan sammen med eleven før reaksjoner besluttes.

### Hva skjer hvis skolereglene ikke følges i Trondheim (utdrag, punktene går fra a-j):

#### § 8. Hva skjer hvis skolereglene ikke følges

Når reglene brytes, skal alle elever oppleve at de voksne møter dem med varme, forståelse og grensesetting. De voksne må vise forståelse for årsakene som kan ligge bak at eleven har brutt reglene.

Skolen og eleven, og eventuelt foresatte, skal sammen legge en plan for å hindre at det skjer igjen. Dersom informasjon om det som har skjedd må deles med andre voksne, skal eleven først få vite hva som deles og hvorfor det blir fortalt videre.

Skolen skal håndtere saker om skolemiljø i tråd med opplæringslovens kapittel 12, og elever kan ta sin sak direkte til Statsforvalteren.

#### Hvis skolereglene brytes og en reaksjon er nødvendig, gjelder følgende regler:

- a. Skolen skal sørge for at eleven får snakke med noen hen stoler på og i en situasjon som oppleves trygg. Eleven skal alltid ha fått muligheten til å forklare seg for den som skal ta avgjørelsen og kan ha med en støtteperson (en annen elev eller en annen voksen) i møte med skolen. Skolen skal alltid være oppmerksom på og kartlegge underliggende årsaker slik at riktige tiltak kan settes inn.

<sup>1</sup>Skoleregler Oslo: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2025-06-27-1353>

<sup>2</sup>Skoleregler Stavanger: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2024-10-14-2497/%C2%A71#%C2%A71>

<sup>3</sup>Skoleregler Trondheim: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2024-06-12-1949>

Stavanger legger tilsvarende stor vekt på elevenes rettigheter, blant annet retten til å bli møtt med tillit og respekt og til å få hjelp dersom man strever med å følge reglene. Ved regelbrudd skal skolen starte med samtale, forsøke å forstå hvorfor reglene er brutt og sammen med eleven lage en plan for videre oppfølging. Bortvisning omtales som et unntakstiltak.

## Tiltak ved brudd på skolereglene i Stavanger

### § 11. Tiltak om du bryter skolereglene

#### Brudd på skolereglene kan føre til disse reaksjonene:

- a. samtale med eleven
- b. samtale med eleven og foreldre
- c. inndragning av gjenstander
- d. pålegg om å utbedre skader
- e. annullering av prøver eller eksamen ved juks eller forsøk på juks
- f. bortvisning fra en opplæringsøkt inntil to klokketimer
- g. bortvisning for resten av dagen
- h. bortvisning for 1–3 dager (kun ungdomsskoleelever).

Bortvisning skal bare brukes unntaksvis og ved flere eller grove brudd på skolereglene. Reglene for saksbehandling ved bortvisning står omtalt i § 12 Saksbehandling.

#### Barnets beste fremheves som grunnleggende hensyn i saksbehandling ved brudd på skolereglene i Stavanger

### § 12. Saksbehandling

I alle saker om brudd på skolereglene, skal hensynet til barnets beste være et grunnleggende hensyn. Rettighetene dine, blant annet til å ha det trygt, til å bli hørt og møtt med tillit og respekt gjelder også om du har brutt skolereglene. De voksne på skolen skal møte deg med åpenhet og grensesetting. Behandlingen av saken må ikke ta for lang tid, det må brukes et språk du kan forstå, og du må få vite hvordan saken skal behandles.

Skolen skal alltid starte med en samtale med deg. Du skal få snakke med noen du stoler på, i en situasjon som oppleves trygg. Du skal få fortelle hvordan du opplever situasjonen. Den voksne skal lytte til deg og legge vekt på det du sier. Skolen skal alltid forsøke å forstå hvorfor du har brutt reglene. Sammen skal dere legge en plan for hvordan du skal kunne følge reglene på skolen. Skolen skal prioritere å ha dialog og samarbeid med deg og foreldrene dine.

I Oslo innledes det med at skolereglene skal bidra til at alle elever har et trygt og godt skolemiljø som skaper trivsel og inkludering. Ved regelbrudd har eleven rett til å forklare seg muntlig for den som skal ta avgjørelsen. Samtidig er forskriften i større grad strukturert rundt opplistede tiltak ved regelbrudd, herunder anmerkning, advarsel, bortvisning og skolebytte. Krav om forholdsmessighet og vurdering av alternative tiltak er regulert, men formuleringer om årsaksforståelse og plan for videre oppfølging er ikke integrert på samme måte i selve reaksjonsdelen.

## Tiltak ved brudd på skolereglene i Oslo

### § 11. Tiltak hvis du bryter skolereglene

#### Tiltak som kan brukes hvis du bryter skolereglene er

- a. anmerkning
- b. skriftlig advarsel til deg som elev
- c. skriftlig melding til dine foreldre eller foresatte
- d. pålegg om å gjøre oppgaver før eller etter skoletid for å rette opp skader som du er ansvarlig for
- e. nedsatt karakter i orden eller oppførsel
- f. bortvisning fra undervisningen for en opplæringsøkt, men ikke mer enn to klokketimer
- g. bortvisning for resten av dagen
- h. bortvisning fra undervisningen for lengre tid enn resten av dagen
- i. midlertidig eller permanent skolebytte.

#### Disse periodene gjelder for bortvisning for lengre tid enn resten av dagen:

- a. 8. til 10. trinn: inntil tre dager
- b. videregående skole: inntil fem dager, eller resten av skoleåret.

Du må overholde de tiltakene som skolen har bestemt. Hvis du ikke overholder tiltakene, kan skolen bestemme nye tiltak.

Ombudet mener forskjellene illustrerer ulike normative innganger til håndtering av regelbrudd. Der Trondheim og Stavanger tydelig knytter reaksjoner til barnets beste, medvirkning og forståelse av årsaker, fremstår Oslo-forskriften mer reaksjonsorientert i sin struktur.

Sammenligningen av skolereglene i Oslo, Stavanger og Trondheim tyder på at ulik begrepsbruk også kan henge sammen med ulike pedagogiske grunnholdninger. I Oslo omtales reaksjoner ved regelbrudd som «tiltak», også når det i realiteten dreier seg om sanksjoner. Det gjør begrepsbruken mindre presis og gir forskriften et mer sanksjons- og styringsorientert preg. Stavanger skiller tydelig mellom reaksjoner ved regelbrudd og andre tiltak med støttende, pedagogiske eller miljøskapende formål, og fremhever barnets beste som et grunnleggende hensyn i saksbehandlingen. Trondheim viser også uttrykkelig til barnets beste, og forankrer i tillegg hele forskriften i en relasjons- og inkluderingsorientert forståelse, med varme, medvirkning og deltakelse som gjennomgående premisser. Etter ombudets vurdering synliggjør Stavanger – og særlig Trondheim – tydeligere enn Oslo at regelbrudd må møtes med både ansvarlig grensetting og pedagogisk forståelse.

Skolereglenes ordlyd og oppbygning kan påvirke hvordan praksis utvikles lokalt. Samtidig signaliserer de hvilket barne- og elevsyn som ligger til grunn for hvordan skolen møter barn som bryter reglene.



## Ombudets vurdering

Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo mener at bruk av de mest inngripende sanksjonene må begrenses til situasjoner der dette er strengt nødvendig og rettslig godt begrunnet. Reaksjoner som medfører langvarig utestengelse fra ordinært opplæringstilbud, kan ikke bli et normalisert virkemiddel i møte med komplekse elevsituasjoner. Ombudet mener det må være et felles ansvar på tvers av tjenester å sikre at denne utestengelsen ikke skyver ungdommene ytterligere ut i marginalisering, men at det er et funksjonelt støttesystem tilgjengelig.

Ombudet anbefaler at Oslo kommune reviderer skolereglene. Språk og elevsyn bør i større grad understøtte forebygging, relasjonsarbeid, tidlig innsats og alternative tiltak før inngripende sanksjoner vurderes. Forholdsmessighet, rettssikkerhet og retten til opplæring må ligge til grunn i alle saker. Ombudet anbefaler at det i skolereglene presiseres at barnets beste må være et grunnleggende hensyn.

Et kunnskapsbasert barne- og elevsyn, der atferd forstås i sammenheng med kontekst og forutsetninger, gir bedre grunnlag for både trygghet og inkludering. Ombudet vil følge utviklingen tett og forventer at praksis på dette området vurderes i lys av både rettslige forpliktelser og ambisjonen om en inkluderende skole i Oslo. Dette forutsetter at inngripende tiltak alltid ledsages av tydelige planer for oppfølging, tilbakeføring og videre opplæring.

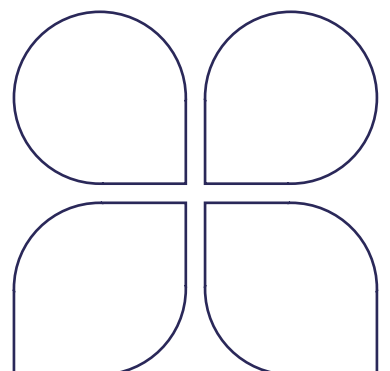




Foto: Pexels / Pat Whelen

# Mobbing og utrygt skolemiljø



## Høye og stabile mobbetall

Elevundersøkelsen de siste årene viser et stabilt høyt nivå av elever som opplever mobbing i skolen. Selv om det er noe nedgang i tallene for 2025, gir utviklingen samlet sett ikke grunnlag for å konkludere med en tydelig nedgang.

Ombudets erfaring fra enkeltsaker støtter dette bildet. Mange saker gjelder elever som over tid har opplevd krenkelser som mobbing, utrygghet eller ekskludering i skolehverdagen. I flere saker har situasjonen utviklet seg over lengre tid før den har blitt tilstrekkelig undersøkt eller håndtert.

Skolemiljø saker er ofte sammensatte og kan involvere relasjonelle konflikter, utydelig klasseledelse, sosiale dynamikker i elevgrupper eller mangelfull oppfølging fra skolens side. I noen saker er også samarbeidet mellom skole og hjem blitt belastet over tid.

Arbeidet med et trygt og godt skolemiljø fremstår derfor fortsatt som en sentral utfordring i Osloskolen.

## Ombudets utadrettede arbeid – behov for et felles mobbesyn

Gjennom møter med elever, foresatte og skoler ser ombudet fortsatt et behov for en mer felles forståelse av hva mobbing er og hvordan den bør håndteres.

Ombudet arbeider derfor aktivt med utadrettet virksomhet rettet mot skoler og andre aktører i oppvekstsektoren. Et sentralt budskap er behovet for et felles og relasjonelt orientert mobbesyn, der oppmerksomheten ikke bare rettes mot individuelle handlinger, men også mot dynamikken i elevgrupper og læringsmiljø.

Mobbing utvikler seg ofte i sosiale fellesskap der normer, relasjoner og voksnes tilstedeværelse spiller en avgjørende rolle. Systematisk arbeid med klassemiljø og relasjoner mellom elever og voksne er derfor en viktig del av forebyggingen. Ombudet erfarer også at skolen får et mye større handlingsrom og bredere utvalg av tiltak når fokuset for tiltakene rettes mot forebyggende tiltak på gruppenivå heller enn på enkeltindividene.

## Skolens utfordringer med å avdekke og håndtere mobbing

Ombudet ser i flere saker at skolens undersøkelser av skolemiljøutfordringer ikke alltid er tilstrekkelig grundige eller systematiske. I enkelte tilfeller begrenses undersøkelsene til korte samtaler eller generelle kartlegginger uten at man går tilstrekkelig inn i elevgruppens dynamikk eller elevens konkrete opplevelser. Mangelfull dokumentasjon og utydelige analyser kan gjøre det vanskelig å etablere en felles forståelse av som er problemet.

**«Den aktivitetsplanen og resultatene på de undersøkelsene er i notatboka til mellomlederen, og hun er sykmeldt, så jeg har ikke helt oversikt over hvordan situasjonen er» (rektor på barneskole).**

Ombudet ser også eksempler på at resultater fra undersøkelser eller elevundersøkelser ikke i tilstrekkelig grad brukes som grunnlag for videre tiltak.

Forskning<sup>4</sup> viser at over halvparten av elever med ufrivillig skolefravær oppgir at de blir mobbet. Dette understreker betydningen av forebygging, analyse og tidlig identifisering av årsaker til skolefravær.

<sup>4</sup> Marie-Lisbet Amundsen og Jens B. Grøgaard: Elever med skolevegring: Hvilke faktorer kan ha betydning for at de kommer tilbake til skolen? Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk & Kritikk, 2023

## Ulik praksis i møte med utfordrende elevatferd

Ombudet ser betydelig variasjon i hvordan skoler håndterer utfordrende elevatferd og konflikter mellom elever. Noen skoler legger stor vekt på relasjonsarbeid, dialog og gjenopprettende tilnærminger. I andre tilfeller preges håndteringen i større grad av sanksjoner og disiplinære reaksjoner. Dette er i utgangspunktet i tråd med forskrift om skoleregler for Oslo kommune. Slike forskjeller i håndtering gjenspeiler imidlertid ulike forståelser av elevatferd og hvilke virkemidler som anses mest hensiktsmessige.

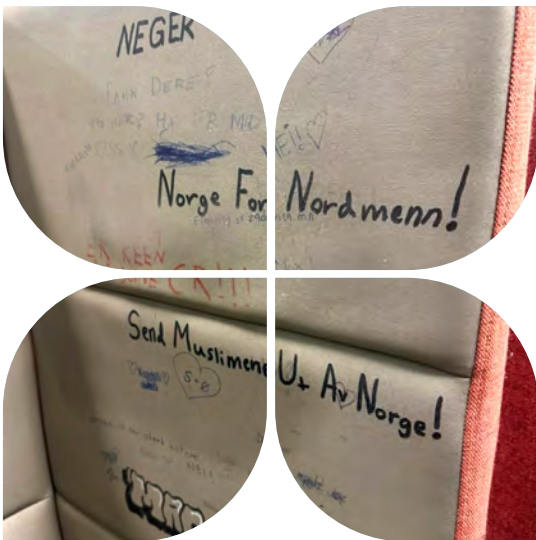
**«Det er jo ikke han som trenger en aktivitetsplan, det er jo han som gjør at de andre er utrygge» (rektor på barneskole).**

Det er variasjon i hvordan og når skoler vurderer at aktivitetsplikten inntreffer. Aktivitetsplikten etter opplæringsloven kapittel 12 utløses oftere for elever som utsettes for krenkelser, enn for elever som krenker andre. Dette tyder på et behov for et elevsyn i Osloskolen som også anerkjenner at elever som krenker andre, kan mangle et trygt og godt skolemiljø. Det finnes også interne variasjoner ved den enkelte skole, som kan føre til at elever får ulike reaksjoner og ulik oppfølging i lignende situasjoner. Slike forskjeller kan skape uforutsigbarhet for både elever og foresatte.

## Skoler som vegrer seg for å be om bistand

Ombudet har også erfart at enkelte skoler i begrenset grad benytter tilgjengelige støttefunksjoner fra Utdanningsetaten og kommunen når de står fast i krevende skolemiljøsaker. Årsakene kan variere, blant annet opplevelse av økt administrativt arbeid eller usikkerhet om hva støtteapparatet kan bidra med. Når skoler står alene i komplekse saker over tid, kan det øke risikoen for at situasjoner utvikler seg i negativ retning.

**«Nei, jeg vil ikke ta kontakt med Utdanningsetaten. Da blir det bare mer arbeid og ikke noe egentlig hjelp» (rektor på ungdomsskole).**



## Når elever fra hele byen møtes

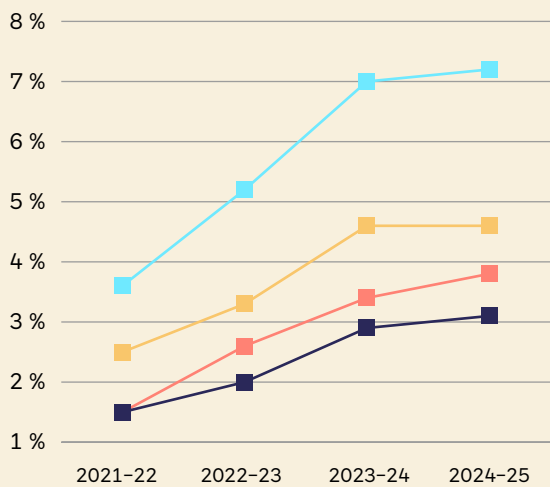
I videregående opplæring møtes elever fra ulike deler av byen og med ulike sosiale og kulturelle bakgrunner. Dette gir viktige muligheter for nye fellesskap, men kan også skape spenninger i enkelte miljøer. Ombudet har sett eksempler på situasjoner der elever opplever ekskluderende ytringer, rasisme og holdninger knyttet til sosioøkonomisk bakgrunn eller geografisk tilhørighet. Ombudet understreker at skolens ledelse har et særlig ansvar for å tydeliggjøre hvilke verdier som skal prege skolemiljøet og sikre at alle elever opplever tilhørighet i fellesskapet i slike tilfeller. Ombudet mener at disse situasjonene i større grad må sees i sammenheng med kapittel 12 i opplæringsloven.

Bildet er tatt på biblioteket på en videregående skole i Oslo.

## Mobbing fra voksne

Et særlig alvorlig funn i Elevundersøkelsen 2025-2026 gjelder elever som opplever krenkelser fra voksne på skolen. Elevundersøkelsen viser riktignok en svak nedgang i den samlede andelen elever som rapporterer om mobbing i Oslo. Samtidig avdekker undersøkelsen et særlig alvorlig funn: Et betydelig antall elever oppgir at de har blitt mobbet av voksne på skolen.

### Utklipp fra elevundersøkelsen for Vg1 Oslo (2021-2025):

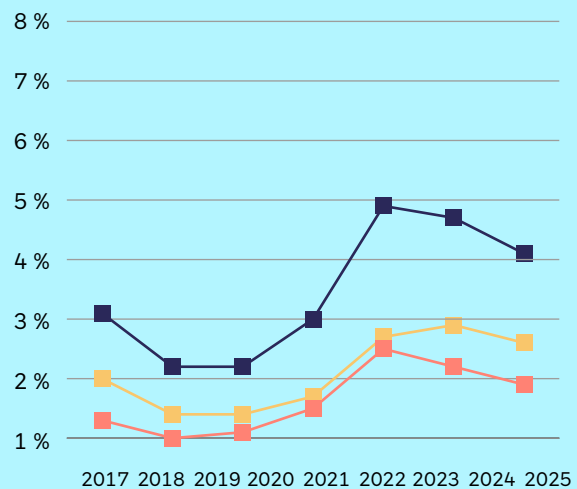


- Alle spørsmål
- Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?
- Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?
- Er du blitt mobbet av voksne de siste månedene?

Oslo, alle eierformer, utdanningstyper og utdanningsprogram.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

### Elever som blir mobbet av voksne på skolen to-tre ganger i måneden eller oftere (hele landet):



Kilde: Utdanningsdirektoratet

Blant elever i videregående opplæring som rapporterer om mobbing, svarer over halvparten at mobbingen er utført av voksne. På ungdomstrinnet oppgir nær halvparten av elevene på 10. trinn som har opplevd mobbing, at krenkelsene har kommet fra voksne. Totalt rapporterer 1 583 elever fra 5. trinn til Vg3 i Oslo at de har blitt mobbet av voksne ved skolen.

Når elever opplever krenkelser fra voksne, rammer det direkte tillitsforholdet mellom elev og skole. Voksne i skolen har et særlig ansvar for å sikre trygghet, forutsigbarhet og respekt. Når krenkelser skjer fra dem som skal ivareta elevenes rettigheter, svekkes opplevelsen av trygghet i hele læringsmiljøet.

I 2025 ble det meldt inn 63 saker i Osloskolen etter reglene om skjerpet aktivitetsplikt når ansatte kan ha krenket elever. Ombudet merker seg at kun seks av disse meldingene kommer fra vgs. Dette fremstår som oppsiktsvekkende lavt, da over halvparten av elevene som opplever mobbing på videregående skole melder at dette skjer fra ansatte på skolen. Rektor har plikt til å melde ifra til kommunen ved mistanke eller kjennskap til at en voksen har krenket en elev. Sammenholdt med Elevundersøkelsen, der 1 583 elever oppgir at de har blitt mobbet av voksne, gir dette grunn til å stille spørsmål ved i hvilken grad slike hendelser avdekkes og følges opp gjennom skolens formelle systemer.

Oslo ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder andel elever som rapporterer mobbing fra voksne på samtlige trinn, med høyest andel i videregående opplæring. Dette understreker behovet for systematisk og kunnskapsbasert oppfølging.

Ombudet vil særlig fremheve at arbeidet mot mobbing fra voksne ikke kun kan forstås som et individansvar. Det krever tydelig ledelse, bevissthet om profesjonsrolle, kultur for refleksjon og trygge varslingsrutiner. Skoleeier må sikre at ansatte har nødvendig kompetanse om relasjonsarbeid, grensesetting og profesjonsetikk, og at det finnes strukturer som gjør det trygt for elever å si fra når de som skal være trygge voksne ikke er det. For elever som opplever krenkelser fra voksne, er det avgjørende at deres stemme tas på alvor, at det undersøkes grundig, og at tiltak iverksettes raskt. Tilliten må gjenopprettes så raskt som mulig gjennom tydelig ansvar og konkrete handlinger.



## Ombudets vurdering

BSL vurderer at arbeidet med et trygt og godt skolemiljø fortsatt er en sentral utfordring i Osloskolen. Mobbetallene er stabile over tid, og erfaring fra enkeltsaker viser at krenkelser ofte får utvikle seg over lengre tid før de blir tilstrekkelig undersøkt og håndtert.

Ombudet ser også betydelige forskjeller i hvordan skoler avdekker og håndterer mobbing og konflikter mellom elever. Mangelfulle undersøkelser, ulik praksis og begrenset bruk av støtteapparatet kan gjøre det vanskelig å få et tydelig bilde av situasjonen og sette inn riktige tiltak.

Samtidig viser Elevundersøkelsen at et betydelig antall elever opplever krenkelser fra voksne på skolen. Dette er alvorlig og understreker behovet for tydelig ledelse, profesjonsbevissthet og systematisk arbeid med relasjoner og skolemiljø. Arbeidet mot mobbing må styrkes gjennom mer systematisk undersøkelse av skolemiljøet, større vekt på relasjonelt og forebyggende arbeid i elevgrupper og en mer felles forståelse av mobbing og hvordan skolene kan fremme et trygt og godt skolemiljø gjennom å jobbe med fellesskapsorientert undervisning.

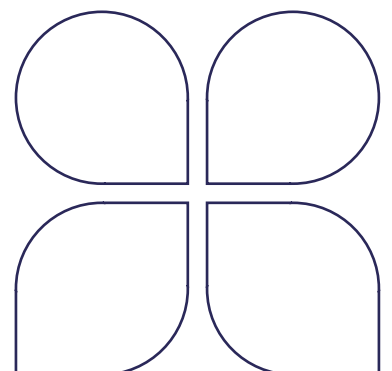
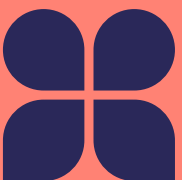




Foto: Pexels / Darina Belonogova



# Ufrivillig skolefravær



## En rettighetsutfordring

Som Barnehage-, skole- og lærlingombud med helhetlig mandat etter opplæringsloven vurderer vi arbeidet med ufrivillig skolefravær som et sentralt rettighetsspørsmål.

Ufrivillig skolefravær er etter ombudets vurdering en av de mest alvorlige utfordringene i dagens opplæringsløp. Det gjelder elever som ønsker å delta i opplæringen, men som av ulike grunner ikke opplever at de kan. For disse elevene handler fravær ikke om vilje eller motivasjon, men om manglende trygghet, relasjonelle brudd, belastning, helseutfordringer eller utilstrekkelig tilrettelegging. Ombudet merker seg at mange foresatte beskriver ufrivillig skolefravær som en rettighetsutfordring, fordi barnets rett til opplæring og et trygt og godt skolemiljø ikke oppleves oppfylt i praksis.

Konsekvensene av langvarig fravær er omfattende. Elevenes psykiske og fysiske helse kan svekkes, læringsutbyttet reduseres, og fremtidige utdanningsmuligheter påvirkes. Samtidig ser ombudet at fravær over tid kan skape betydelig belastning for familier og i enkelte tilfeller føre til økt konfliktnivå mellom skole og hjem. Ufrivillig skolefravær er derfor ikke bare et spørsmål om fraværsprosent, men om rettigheter, tillit og systemansvar.

## Et forpliktende barne- og elevsyn

Forståelsen av ufrivillig skolefravær henger tett sammen med hvilket barne- og elevsyn som legges til grunn i praksis. Når en elev ikke møter på skolen, må spørsmålet være hva som hindrer deltakelse, og hva i skolens rammer, organisering eller relasjoner som kan endres.

Om fravær primært forstås som uttrykk for manglende motivasjon eller vilje, vil tiltakene ofte rette seg mot kontroll og sanksjoner. Dersom fravær derimot forstås i lys av mangel på trygghet, gode relasjoner og tilrettelegging, må innsatsen rettes mot å gjøre skolen tilgjengelig for eleven. Ombudets erfaring er at denne grunnleggende forståelsen har avgjørende betydning for hvordan situasjonen utvikler seg. BSL understreker at dette må ses i sammenheng med elevens rett til et trygt og godt skolemiljø etter kapittel 12 i opplæringsloven, samt elevens rett til tilpasset opplæring. Når en elev ikke opplever skolen som en trygg mestringsarena, kan fravær være et uttrykk for at denne retten ikke er oppfylt i praksis. Et tydelig og felles barne- og elevsyn er derfor ikke et verdimesig tillegg, men en forutsetning for både forebygging og håndtering av ufrivillig skolefravær.

## Gjennomgående trekk i sakene

I 2025 har ombudet bistått i flere saker der elever over tid har utviklet ufrivillig skolefravær. Sakene er ulike, men viser noen felles kjennetegn.

For mange elever starter ikke fraværet brått. Det foreligger ofte en lengre periode med opplevd utrygghet i skolemiljøet, manglende mestring og tilrettelegging før fraværet øker. Hyppige lærerbytter, ustabile relasjoner og mangel på tilrettelegging fremstår som risikofaktorer. Når relasjonell forankring over tid blir svak, øker sårbarheten for overbelastning.

I andre saker ser vi at lærevansker som dysleksi er blitt avdekket sent i skoleløpet. Manglende tidlig tilrettelegging kan over tid føre til tap av mestringstro og gradvis tilbaketrekning. Forskning<sup>5</sup> viser at seks av ti barn med ufrivillig skolefravær sliter faglig og hele åtte av ti har lav tillit til egen

<sup>5</sup> Marie-Lisbet Amundsen og Jens B. Grøgaard: Elever med skolevegring: Hvilke faktorer kan ha betydning for at de kommer tilbake til skolen? Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk & Kritikk, 2023.

mestring. Dette viser hvor viktig det er med tidlig innsats og kompetanse for å avdekke lærevansker. Flere elever har beskrevet en opplevelse av å ikke bli trodd når de har uttrykt ubehag, utmattelse eller helseplager.

*«Men du er jo egentlig ikke syk» (lærer til elev, ungdomstrinn).*

Slike uttalelser illustrerer hvordan elevers opplevelser kan bli avvist, og hvordan tilliten til skolen kan svekkes.

Ombudet ser også at kontakt mellom skole og elev i noen tilfeller svekkes eller brytes i perioder med fravær. Når en elev blir gående hjemme uten jevnlig og meningsfull kontakt med skolen, øker terskelen for tilbakevending betydelig. Fraværet kan da utvikle seg til en selvforsterkende prosess.

## Barnas beskrivelser av ufrivillig skolefravær

Funnene i Redd Barnas rapport «Jeg skulle ønske jeg var mer savnet» (2025)<sup>6</sup> gir et tydelig bilde av hvordan barn og unge selv beskriver fraværet. De forteller om utrygge skolemiljøer, kroppslige stressreaksjoner og angst knyttet til skolehverdagen. Mange oppgir mobbing som en hovedårsak til fraværet, og flere beskriver at lærevansker er blitt oppdaget sent og at tilretteleggingen har vært utilstrekkelig.

Barna etterspør trygge relasjoner til voksne, felles forståelse blant ansatte, sakte og fleksibel opptrapping og en omsorgsfull tilnærming fremfor press og tvang. En gjennomgående erfaring er at lite kontakt fra skolen i perioder med fravær forsterker følelsen av å være glemt. Ombudets erfaringer fra 2025 sammenfaller i stor grad med disse beskrivelsene.

## Når tiltak ikke treffer

I flere saker ser ombudet at tiltakene som iverksettes, ikke treffer de underliggende årsakene til fraværet. Tiltakene kan være formelt gode «på papiret», men mangler relasjonell forankring. Administrative planer kan ikke erstatte arbeidet med trygghet og tillit. En «vente og se»-holdning kan bidra til at fraværet får utvikle seg. Dersom skolen avventer at eleven skal bli klar for å returnere, uten aktiv innsats for å gjenopprette relasjon og trygghet, øker risikoen for at situasjonen låser seg.

Ombudet ser også at uenighet om årsaksforståelse og tilrettelegging i enkelte saker fører til økt konfliktnivå mellom skole og hjem. Slike situasjoner kan forsterke mistillit og gjøre veien tilbake mer krevende. Ombudet registrerer at skoler fortsatt sender bekymringsmelding til barnevernet på bakgrunn av skolefravær. Ombudet minner om at skolefravær alene ikke er et grunnlag for at meldeplikten utløses.

## Hva bidrar til positiv utvikling

I saker der utviklingen har snudd i positiv retning, ser ombudet særlig betydningen av at skolen samlet tar et tydelig relasjonelt ansvar. Ofte vil dette konkretiseres gjennom én trygg voksen som får en særskilt rolle i å gjenopprette tillit og kontakt, men dette forutsetter forankring i ledelse og felles forståelse i personalet. Når relasjonsarbeidet er forankret i skolens ledelse og inngår

<sup>6</sup> Rapport Redd Barna. Jeg skulle ønske jeg var litt mer savnet. Barn og unges perspektiver på skolefravær, 2025: [https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/01/ReddBarna\\_Barn-og-unges-perspektiver-pa-skolefravaer\\_Rapport2025.pdf](https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/01/ReddBarna_Barn-og-unges-perspektiver-pa-skolefravaer_Rapport2025.pdf)

som en del av skolens felles praksis, skapes større forutsigbarhet og trygghet, som igjen gjør deltakelse mulig.

Forskningen det henvises til ovenfor viser også at sosial tilhørighet, vennskap og deltakelse i fritidsaktiviteter kan ha betydning for elevers tilbakevending til skolen.

Gradvis og planlagt opptrapping fremstår som en sentral suksessfaktor. Elever som har vært lenge borte fra skolen, har behov for forutsigbarhet og tempo tilpasset deres situasjon. Erfaringene viser at press og krav om rask full tilbakeføring sjelden fører frem, mens fleksibilitet, samarbeid og elevmedvirkning gir bedre resultater.

Skolen kan ikke passivt avvente at eleven skal bli klar for klasserommet. Det krever aktiv innsats fra skolens ledelse og ansatte for å gjøre læringsmiljøet tilgjengelig og trygt. Arbeidet må være koordinert, forutsigbart og tydelig for både elev og foresatte.

## Forebygging – før fraværet oppstår

Det mest virkningsfulle arbeidet skjer før fraværet utvikler seg. Forebygging av ufrivillig skolefravær starter med et tydelig og forpliktende barne- og elevsyn, kombinert med systematisk arbeid for trygghet og tilhørighet. Elever med nevrodiagnoser og andre funksjonsnedsettelse er overrepresentert blant dem som utvikler ufrivillig skolefravær. Dette må imidlertid ikke forstås som at diagnosen i seg selv forklarer fraværet. Det avgjørende er samspillet mellom elevens behov og skolens evne til å tilrettelegge.

Når skolens organisering, krav og læringsmiljø ikke tar høyde for ulike forutsetninger, øker risikoen for at enkelte elever opplever skolehverdagen som uoverkommelig. Tidlig identifisering, presis tilrettelegging og tilstrekkelig spesialpedagogisk kompetanse er derfor sentrale forebyggende tiltak. Ombudet vurderer styrket spesialpedagogisk kompetanse som avgjørende for å sikre elevenes rett til tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging i praksis. Manglende kompetanse eller sen oppfølging kan over tid føre til betydelig belastning og tap av mestringstro.

Forskningen viser også at relasjoner, trygghet og opplevelse av mestring har avgjørende betydning for elevers deltakelse i skolen.

Videre er det viktig at PPT gis rammer som gjør det mulig å arbeide mer forebyggende og systemrettet. Når innsatsen i hovedsak blir reaktiv og sakkyndighetsbasert, reduseres muligheten til å bidra tidlig i prosesser som kan forhindre at utfordringer utvikler seg til langvarig fravær. Forebygging handler også om klasseledelse, tydelig håndtering av utrygghet og en felles forståelse blant ansatte av hva som utgjør krenkelser og ekskludering. Arbeidet med et trygt og godt skolemiljø er i denne sammenheng et sentralt forebyggende arbeid mot ufrivillig fravær.

## Et tydelig systemansvar

Arbeidet med ufrivillig skolefravær kan ikke overlates til enkeltlærere. Det krever felles forståelse i personalet, tydelig ledelse, kompetanseutvikling og samordnet innsats mellom skole, PPT og helse-tjenester. Det krever også at skoleeier sikrer tilstrekkelige rammer som gjør rettighetene reelle. Når retten til et trygt og godt skolemiljø, tilpasset opplæring og reell medvirkning oppfylles i praksis, reduseres risikoen for fravær.

## Ufrivillig skolefravær – et tilgjengelighetsproblem

Ufrivillig skolefravær er ikke først og fremst et fraværproblem. Det er et tilgjengelighetsproblem. Når elever ikke opplever skolen som trygg, forutsigbar og tilpasset deres forutsetninger, svekkes tilgjengeligheten og dermed muligheten til deltakelse. Løsningen ligger ikke i økt kontroll eller ensidig fokus på tilstedeværelse. Løsningen ligger i å styrke relasjonene, kompetansen, tilretteleggingen og det felles barne- og elevsynet som ligger til grunn for skolens praksis.



### Ombudets vurdering

Barnehage-, skole- og lærlingombudet vurderer ufrivillig skolefravær som en alvorlig rettighetsutfordring i opplæringsløpet. Erfaringene fra sakene viser at fravær ofte utvikler seg over tid gjennom utrygghet i skolemiljøet, manglende mestring, utilstrekkelig tilrettelegging eller sviktende relasjoner til voksne i skolen.

Ombudet mener at forståelsen av fravær er avgjørende for hvilke tiltak som iverksettes. Når fravær møtes med kontroll og sanksjoner, kan situasjonen forsterkes. Når arbeidet derimot tar utgangspunkt i trygghet, relasjoner og tilrettelegging, øker muligheten for at eleven igjen kan delta i opplæringen. Dette må ses i sammenheng med elevens rett til et trygt og godt skolemiljø etter kapittel 12 i opplæringsloven og retten til tilpasset opplæring

Ombudet vurderer derfor at arbeidet med ufrivillig skolefravær må styrkes gjennom tidlig innsats, relasjonelt arbeid og tiltak som gjør skolen tilgjengelig for eleven. Dagens praksis sikrer i for liten grad at skolen er tilgjengelig for alle. Målet må være at alle elever opplever at skolen er et sted de kan være – ikke et sted de må tåle.

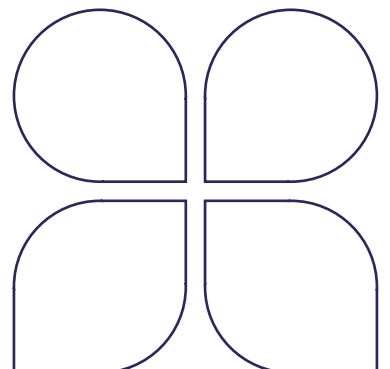




Foto: Annie Spratt Couc / Unsplash

# Samarbeid mellom skole og hjem



## Svært krevende samarbeid

En stor andel av henvendelsene til ombudet har et betydelig element av utfordringer i samarbeidet mellom skole og hjem. Sakene dreier seg ofte om brudd mellom foreldres forventninger og skolens praksis. Foreldre henvender seg til ombudet når de opplever at skolen ikke følger opp barnet på en måte de mener er nødvendig eller rimelig å forvente.

I mange saker har foreldrene forventninger om oppfølging, tilrettelegging eller tiltak som skolen enten ikke har kapasitet, kompetanse eller organisatoriske rammer for å gjennomføre. Det er likevel sjeldent ombudet opplever at forventningene foresatte har til skolen er urimelige. Det vi derimot ofte opplever er at skolen bruker rammefaktorer som et argument for hvilke tiltak som kan gjennomføres eller ikke. Når skolens handlingsrom ikke formidles tydelig og konkret, oppstår det lett en brist i relasjonen. Uavklarte forventninger utvikler seg over tid til mistillit og konflikt.

Ombudet erfarer at konfliktnivået øker når kommunikasjonen ikke baseres på en felles problemforståelse mellom partene. Da dreier kommunikasjonen ofte om å få overbevist den andre om sitt syn på saken eller problemet. Når dialogen stopper opp, når partene opplever at de ikke blir lyttet til, eller at avtaler og tiltak ikke følges opp, forsterkes motsetningene.

## Behov for tidligere, og tydeligere samarbeid

Mange av sakene ombudet mottar, har utviklet seg over tid. Når samarbeid mellom skole og hjem blir vanskelig, skyldes det ofte manglende eller for sen avklaring av roller, ansvar og forventninger. Foreldre har ansvar for å følge opp eget barn og si fra når barnet ikke har det bra. Skolen har ansvar for elevens skolemiljø og oppfølging innenfor sitt mandat. Skolen skal ikke overta foreldrerollen, og foreldre skal ikke overta skolens profesjons- og lederansvar. Når samarbeidet låser seg, blir det viktig å tydeliggjøre hva som ligger innenfor skolens ansvar og hva som ligger hos foreldrene. Dette må ikke forstås som et spørsmål om ressurser, men om rolleavklaring og ansvars plassering. Tydeligere avklaringer tidlig kan forebygge at samarbeidet låser seg.

*«Siden det ikke kommer noe ut av de samarbeidsmøtene har jeg begynt å lage agendaen selv, og sender den til skolen før hvert møte» (foresatt barneskolen).*

## Foreldrene opplever samarbeidet som en kamp

Når foreldre opplever at barnet ikke får nødvendig støtte eller opplever en utrygg skolehverdag, reagerer mange med sterk bekymring og tydelig ønske om å hjelpe barnet sitt. Fra ombudets ståsted fremstår dette som uttrykk for et grunnleggende omsorgsansvar. Foreldre som opplever at barnet ikke blir ivaretatt, vil naturlig nok forsterke sin innsats for å få til en endring.

Samtidig ser vi at skolen i flere saker inntar en defensiv posisjon. Utfordringer kan bli forklart som generelle, som forhold «som gjelder mange» eller noe som man bør forvente av barn eller ungdommer i denne alderen. Foreldre på sin side sitter med inngående kjennskap til eget barns erfaringer og opplevelser. Når disse erfaringene ikke anerkjennes som relevante i skolens vurderinger, oppleves det som en avvisning av både barnets og foreldrenes perspektiv, og blir ofte sett som bagatellisering av alvorlige utfordringer.

Denne dynamikken beskrives av foresatte som en kamp, og bidrar til økt avstand mellom partene. Dialogen handler da ikke lenger bare om tiltak eller faglige vurderinger, men om opplevelsen av å bli trodd og tatt på alvor.

*Siden barnet mitt ikke sier noe på skolen, tror de ikke på meg når jeg forteller at hen gråter hver kveld og sier hen ikke vil på skolen fordi hen er redd (foresatt barneskole).*

## Når tillit mellom skole og hjem brytes

Tillit er en grunnleggende forutsetning for et velfungerende samarbeid mellom skole og hjem. Når foreldre opplever at skolen ikke gir tilstrekkelige forklaringer på sine vurderinger, eller når tiltak fremstår som mangelfulle eller lite systematiske, svekkes denne tilliten.

Ombudet ser at lovpålagte systemer og strukturer som aktivitetsplaner og dokumenterte oppfølgingsrutiner ofte kan være gode verktøy for å etablere felles retning og forutsigbarhet. Forutsetningen er imidlertid at arbeidet gjennomføres grundig og profesjonelt. Dersom prosessene oppleves som formaliteter uten reell forankring i elevens situasjon, eller at tiltakene ikke er relevante for problemstillingen og ikke følges opp, kan de i stedet forsterke mistilliten.

*«Jeg vet ikke om jeg orker å gå i flere møter, jeg er så sliten av at skolen spør meg hva de skal gjøre» (foresatt, barneskole).*

I saker der partene lykkes med å etablere en felles forståelse av situasjonen, ser ombudet at samarbeidsklimaet bedres betydelig. Det avgjørende synes å være om man klarer å bevege seg fra denne posisjoneringskampen til en felles problemforståelse. Det som likevel oppfattes som det avgjørende punktet er om foresatte opplever at skolen liker og bryr seg om barnet, og om de som jobber på skolen klarer å vise at barnet har betydning for dem.

## Elevens stemme og trepartssamarbeidet

Ombudet erfarer at trepartssamarbeidet mellom skole, elev og foresatte i for liten grad utnyttes som en ressurs i krevende saker. Elevens rett til medvirkning er lovfestet og grunnleggende, men i praksis ser vi at medvirkningen i noen saker fremstår som formell snarere enn reell. Elever inviteres noen ganger til samtaler eller møter, men opplever ikke nødvendigvis at deres synspunkter får betydning for videre beslutninger. Medvirkningen kan fremstå som noe man «skal gjennomføre», snarere enn som et reelt bidrag til felles forståelse og løsning.

Samtidig ser ombudet at enkelte foreldre arbeider aktivt for å løfte frem barnets perspektiv i dialogen med skolen. I noen saker avvises dette med henvisning til at eleven selv må formidle sitt syn. Ombudet vil understreke at prinsippet om barns medvirkning ikke utelukker at foresatte formidler barnets erfaringer, særlig i situasjoner der barnet eller ungdommen selv opplever det som krevende å uttrykke seg direkte til skolens ansatte.

*«Siden han ikke er trygg på noen av de voksne på skolen må jo jeg formidle det han sier om skolen, men da opplever de bare at jeg er negativ og skjønner ikke at jeg snakker på hans vegne. De sier de må snakke med han, men han er jo redd for å si det han mener» (foresatt barneskole).*

Et styrket samarbeid mellom skole og foresatte om å lytte til og forstå elevens perspektiv og etablere et trepartssamarbeid kan bidra til å redusere konfliktnivået i mange saker. Når elevens erfaringer anerkjennes som et felles utgangspunkt for videre arbeid, ser ombudet at tilliten mellom partene lettere kan gjenoppbygges.

## Bekymringsmeldinger til barnevernet

Ombudet mottar henvendelser fra foreldre som opplever skolens bruk av bekymringsmelding til barnevernstjenesten som urettmessig eller lite begrunnet. Å bli «meldt til barnevernet» oppleves for mange som et alvorlig inngrep. Det er viktig å understreke at skolen har en lovpålagt plikt til å melde fra ved alvorlig bekymring for barnets omsorgssituasjon, herunder ved mistanke om vold, overgrep, alvorlig rusproblematikk eller annen omsorgssvikt. I slike tilfeller er meldeplikten klar og ufravikelig.

Ombudet erfarer imidlertid at bekymringsmeldinger i enkelte saker synes å være knyttet til langvarige samarbeidsutfordringer eller til situasjoner med skolefravær, der både skole og hjem over tid har forsøkt å finne løsninger uten å lykkes. Ombudet minner om at samarbeidsproblemer i seg selv ikke gir grunnlag for bekymringsmelding. Dersom meldeplikten ikke er utløst, bryter skolen taushetsplikten ved å melde bekymring.

## Opplevd maktbruk

Flere foreldre beskriver bekymringsmeldinger som et maktmiddel i en allerede fastlåst konflikt. Når melding til barnevernet sendes uten tydelig dialog om hva bekymringen konkret gjelder, oppleves det som et alvorlig tillitsbrudd. Ombudet ser også eksempler på meldinger der bekymringen ikke avgrenses til konkrete observasjoner, men suppleres med antagelser om foreldres omsorgsevne. Dette bidrar til ytterligere polarisering og vanskeliggjør videre samarbeid.

I noen saker kan meldingen fremstå som et uttrykk for skolens avmakt i møte med en krevende situasjon. Skoler som opplever at de har forsøkt «alt» uten at situasjonen blir bedre søker etter en forklaring andre steder. Som i hjemmet og i omsorgssituasjonen til barnet.

**«Vi sender bekymringsmelding for å være på den sikre siden, så får barnevernet vurdere om det er grunn til å iverksette tiltak»**  
(mellomleder barneskole).

Med utgangspunkt i Opplæringsloven § 24-3 er det ikke anledning til å melde bekymring for å være på den sikre siden uten at foresatte samtykker. Det samme gjelder i saker som handler om skolefravær. Som vi har drøftet i kapittelet om ufrivillig skolefravær fører ofte fravær til et spesielt vanskelig samarbeidsklima mellom skole og hjem. Bufdir oppdaterte barnevernrundskrivet<sup>7</sup> i 2022, og beskriver der at skolefravær alene ikke vil være tilstrekkelig som grunnlag for å utløse meldeplikten. Ombudet ser i sitt arbeid at det likevel sendes bekymringsmeldinger til barnevernet som baserer seg på fravær som årsak til bekymringen. En rektor sa i møte med foresatte og ombudet til stede;

**«Vi er ikke bekymret for foresattes omsorg for barnet, men vi er bekymret for at hen ikke er på skolen og derfor må vi sende en bekymringsmelding»**  
(rektor, ungdomsskole).

<sup>7</sup> Bufdir: Barnevernrundskrivet (tidligere saksbehandlingsrundskrivet) <https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/saksbehandlingsrundskrivet/>

## Konsekvenser for tillit

Konsekvensene av en bekymringsmelding som oppleves ubegrunnet, er ofte omfattende. Tilliten mellom skole og hjem svekkes betydelig, og samarbeidsklimaet kan bli varig preget av mistillit. Dette kan igjen påvirke elevens situasjon negativt, ved at samarbeidet rundt barnet forringes. Ombudet ser derfor et tydelig behov for grundige, faglig forankrede og presise vurderinger før bekymringsmeldinger sendes, samt åpenhet om hva bekymringen konkret gjelder.



## Ombudets vurdering

Det er behov for tydeligere forventningsavklaring tidlig i samarbeidet mellom skole og hjem. Herunder klar kommunikasjon om skolens handlingsrom og begrensninger. Videre ser ombudet behov for en mer systematisk og etterrettelig bruk av lovpålagte verktøy og prosedyrer, for eksempel knyttet til aktivitetsplikten i kapittel 12, slik at tiltak fremstår som reelle og etterprøvbare. Videre er det behov for styrket kompetanse i konfliktdempende kommunikasjon og relasjonsarbeid i møte med foresatte og elever. Ombudet vurderer at elevens rolle som part i samarbeidet mellom skole og hjem i flere saker fremstår som for svak. Reell elevmedvirkning, der elevens stemme gis faktisk betydning i prosesser og beslutninger, er avgjørende for et velfungerende trepartssamarbeid.

I tillegg ser ombudet behov for tydeligere forståelse og kompetanse knyttet til meldeplikten til barnevernstjenesten. Dette inkluderer presise og avgrensede vurderinger av hva bekymringen gjelder og hvilke observasjoner eller undersøkelser som ligger til grunn.

Ombudets erfaring er at tidlig og strukturert dialog mellom skole, elev og foresatte kan forebygge eskalering i mange saker. Særlig viktig er et tydelig trepartssamarbeid, konkretisering av skolens eventuelle bekymringer, systematisk oppfølging av tiltak og løpende dialog før situasjoner låser seg.

Ombudet vurderer at et mer systematisk arbeid med tillit, forventningsavklaring og reell medvirkning kan forebygge en betydelig andel av de henvendelsene som i dag kommer til ombudet. Når samarbeidet først utvikler seg til en fastlåst konflikt, blir reparasjonsarbeidet mer krevende for alle parter, og belastningen for eleven øker.

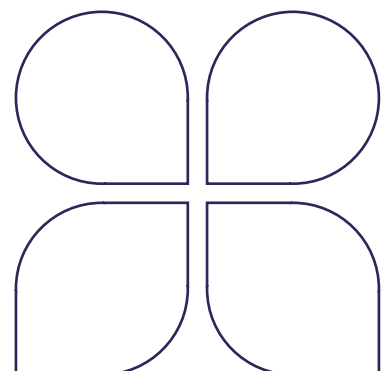




Foto: Pexels / Mikhail Nilov

# Lærlinger



Ombudet kommer hovedsakelig i kontakt med lærlinger i tilfeller der det oppstår utfordringer. Erfaringsgrunnlaget er derfor i stor grad basert på henvendelser fra lærlinger som selv tar kontakt, og vil dermed særlig reflektere situasjoner der det oppleves problemer i læreforholdet. Samtidig gir disse erfaringene viktig innsikt, ettersom det å lytte til dem som møter utfordringer i systemet er avgjørende for å kunne utvikle og forbedre ordningene.

## Terskelen for å ta kontakt kan være høy

En viktig del av ombudets arbeid er å bygge tillit hos lærlinger som tar kontakt. I mange saker går det med tid til å informere om ombudets rolle, taushetsplikt og uavhengighet før lærlingen opplever situasjonen som trygg nok til å dele sine erfaringer.

Tidspunktet for henvendelser varierer etter problemstilling. Saker som gjelder praktiske forhold, som arbeidsavtale og lønn, oppstår ofte tidlig i læretiden, mens henvendelser knyttet til arbeidsmiljø oftere kommer på et senere tidspunkt.

Når lærlinger først tar kontakt, er situasjonen ofte preget av bekymring, frustrasjon eller konflikt. Dette gjelder særlig i saker der læreforholdet er i ferd med å bryte sammen, eller der lærebedriften vurderer å avslutte kontrakten. Flere lærlinger befinner seg også i krevende livssituasjoner, blant annet knyttet til psykisk eller somatisk sykdom.

*«Noen ganger tenker jeg at det er bedre om jeg bare slutter, jeg blir bare sykere av å være der. Men hvis jeg gir opp så vinner de på en måte»  
(lærling).*

De fleste lærlinger som tar kontakt, tar imot råd om hvordan saken kan følges opp videre. Samtidig velger noen å ikke gå til lærebedriften eller opplæringskontor med utfordringen de står i, av frykt for å miste læreplassen eller forverre situasjonen i bedriften. Dette kan indikere en strukturell sårbarhet i fagopplæringen, der oppfølging av utfordringer i stor grad forutsetter at lærlingen selv varsler. Samtidig forutsetter videre oppfølging ikke bare at lærlingen varsler, men også at vedkommende har mot og kapasitet til å stå i prosessene som kan følge.

*«Hvis [veileder] får vite at jeg har sagt dette til sjefen kommer jeg ikke til å tørre å møte opp på jobb. Hun kommer til å oppføre seg så stygt mot meg» (lærling).*

## Vanlige problemstillinger i henvendelser til ombudet

Erfaringene fra 2025 samsvarer i stor grad med tidligere årsrapporter, og viser at tematikken i henvendelsene er relativt stabil. Henvendelser fra lærlinger kan i hovedsak deles i tre kategorier; (1) manglende opplæring og faglig oppfølging, (2) utrygt arbeidsmiljø, og (3) manglende ordnede forhold. Samtidig viser erfaringene at sakene ofte er sammensatte, og at flere av problemstillingene opptrer i kombinasjon.

Den mest gjennomgående problemstillingen gjelder manglende eller utilstrekkelig opplæring i bedriften. Dette kan innebære lite faglig oppfølging, mangelfull veiledning eller at lærlingen i liten grad får relevante arbeidsoppgaver. I enkelte saker opplever lærlinger også at nødvendig tilrettelegging ikke blir ivaretatt. Ombudet ser også at kvaliteten på opplæringen varierer betydelig mellom lærebedrifter, og at manglende systematikk i opplæringsarbeidet kan føre til at lærlingen

i praksis blir brukt som arbeidskraft fremfor å få opplæring i tråd med læreplanen. I enkelte saker er det også klarhet knyttet til hvem som har ansvar for oppfølgingen av lærlingen i det daglige.

**«Etter at veilederen byttet jobb så fikk jeg ikke en ny. Ingen i bedriften ønsker å ta ansvaret for meg, så nå vet jeg ikke hvem som skal følge meg opp» (lærling).**

En annen kategori gjelder arbeidsmiljøet i bedriften, blant annet mobbing, nedsettende kommentarer, kjefting eller annen utrygg kommunikasjon. Lærlingundersøkelsen viser at en mindre andel lærlinger rapporterer mobbing. Sammenlignet med Elevundersøkelsen rapporterer elever i skolen høyere forekomst av mobbing enn lærlinger i bedrift. Samtidig kan alvorlige forhold som mobbing, trakassering eller uønsket seksuell oppmerksomhet være vanskelig å avdekke dersom lærlingen ikke selv sier fra. Erfaringene til ombudet tilsier at terskelen for å varsle kan være høy, særlig der lærlingen er avhengig av å bestå læretiden i samme bedrift. Ombudet har i 2025 fått flere henvendelser fra lærlinger som opplever å bli utsatt for svært utilbørlig oppførsel. I slike saker er det ofte behov for tydeligere rutiner for varsling og oppfølging, samt bedre kjennskap til rettigheter og plikter hos både lærlinger og arbeidsgivere.

**«Det har blitt en helt vanlig del av arbeidsdagen min å bli skjelt ut. Tror ikke det har gått en eneste dag uten at han har skreket til meg» (lærling).**

Ombudet mottar også henvendelser om manglende ordnede forhold i lærebedrifter. Dette kan gjelde manglende arbeidsavtale, feil eller manglende lønns- og overtidbetaling, arbeidstid eller manglende tilgang til nødvendig utstyr. Slike forhold er regulert gjennom arbeidsmiljøloven og skal normalt kunne håndteres i dialog med lærebedriften. Erfaringer viser likevel at grunnleggende forhold ikke alltid er på plass, og at lærlinger ofte har begrenset kjennskap til egne rettigheter. Ombudet ser også at enkelte lærlinger opplever uforutsigbarhet i arbeidstid og oppgaver, noe som kan gjøre det vanskelig å kombinere arbeid og privatliv.

**«Jeg må hele tiden bytte på private avtaler fordi sjefen gir nye og andre arbeidstider enn avtalt. Han sender meg bare melding kvelden før, og forventer at jeg stiller opp» (lærling).**

## Bransje og organisering påvirker lærlingenes situasjon

Erfaringer fra enkeltsaker tyder på at strukturelle forhold kan påvirke lærlingenes situasjon. Små lærebedrifter kan være særlig sårbare ved konflikter eller samarbeidsproblemer. I virksomheter med få ansatte kan støttestrukturere være begrensede dersom relasjonen mellom lærling og veileder blir utfordrende. Samtidig gir mange små bedrifter gode og trygge læringsmiljøer.

Enkelte fagområder frembringer flere henvendelser til ombudet enn andre. Henvendelsene gjelder særlig arbeidsmiljø, kommunikasjon og språkbruk, arbeidspress, arbeidstid samt oppfølging og kvalitet i opplæringen. Antall henvendelser gir likevel ikke nødvendigvis et fullstendig bilde av hvor utfordringene er størst, og i noen tilfeller kommer flere henvendelser fra samme bedrift.

Organiseringen av opplæringen varierer mellom fag og virksomheter. Lærlinger som er tilknyttet opplæringskontor kan i noen tilfeller få tettere oppfølging, særlig dersom det oppstår utfordringer i lærebedriften.

## Læringer med behov for tilrettelegging

Overgangen fra skole til lærebedrift fremstår som et sårbart punkt i opplæringsløpet. I skolen følges elevene ofte tett opp av lærere og rådgivere, mens det etter overgangen i hovedsak er lærebedriften som har innsikt i lærlingens arbeidshverdag. Samtidig er rammevilkårene ulike: skolen har større tilgang til pedagogiske ressurser og spesialpedagogisk kompetanse, mens lærebedrifter ofte har mer begrensede muligheter for tilrettelegging.

Ombudet er særlig bekymret for læringer med behov for tilrettelegging. Erfaringer fra 2025 viser at informasjon om behov for oppfølging ofte ikke videreføres fra skole til lærebedrift, og at tilrettelegging i mange tilfeller svekkes eller faller bort i overgangen til læretid. Henvendelser til ombudet uttrykker betydelig frustrasjon over manglende oppfølging, og instanser som BUP og Statped peker på at mange bedrifter har utilstrekkelig kompetanse på området.

Samtidig er ikke læringer forpliktet til å opplyse om egne behov, og relevant dokumentasjon overføres ikke automatisk. Dette innebærer at ansvaret i stor grad ligger på den enkelte lærling, som kan vegre seg for å informere av frykt for å miste lære plass, eller av et ønske om å bli behandlet på lik linje med andre. En lærling uttrykker usikkerheten slik:

*«Jeg har ikke sagt at jeg har ADHD, men jeg tror de har begynt å skjønne at jeg fungerer litt annerledes enn de andre som jobber der. Syns du jeg bør si det?»*

Når behovet ikke er kjent, øker risikoen for at læreforholdet utvikler seg negativt. Selv når behovet er kjent, erfarer ombudet at tilretteleggingen ikke alltid er tilstrekkelig. Ofte dreier det seg om enkle tiltak, som tydeligere struktur i arbeidshverdagen, økt bruk av muntlig veiledning eller korte pauser i løpet av arbeidsdagen. Ombudet kjenner til tilfeller der læringer har avbrutt eller byttet lære plass som følge av manglende tilrettelegging, og hvor både læringer og foresatte opplever at muligheten til å fullføre læretiden ikke er like reell som for læringer uten særskilte tilretteleggingsbehov.

## Avslutning av lærekontrakter

I 2025 ble det avsluttet 292 lærekontrakter gjennom heving. En heving kan skje etter ønske fra lærlingen selv, men også etter initiativ fra lærebedriften – i noen tilfeller uten at lærlingen er enig i beslutningen.

Ombudet er kjent med at enkelte lærekontrakter heves etter press fra lærebedriften. Det forekommer også at læringer signerer enighetshevinger uten å ha full oversikt over konsekvensene, eller velger å avslutte kontrakten for å unngå konflikt med arbeidsgiver. Dette kan indikere en ubalanse i styrkeforholdet mellom partene og et behov for styrket veiledning og rettighetsinformasjon til læringer. Ved uenighetsheving følges både lærling og lærebedrift opp av Utdanningsetaten. De innhenter nødvendig dokumentasjon, sørger for at begge parter får uttale seg, og vurderer om saksbehandlingen og grunnlaget for hevingen er tilstrekkelig og korrekt dokumentert.

Ombudet mener at Oslo kommune har et særlig ansvar for oppfølging av lærekontrakter som heves med begrunnelsene «personlige årsaker» (76 tilfeller i 2025) og «annen årsak/ ikke oppgitt» (51 tilfeller i 2025). Dette gjelder uavhengig av om hevingen skjer i enighet eller uenighet mellom partene.

Disse kategoriene er sammensatte og kan romme ulike situasjoner. I noen tilfeller kan de dekke over forhold som utrygt læringsmiljø, mangelfull oppfølging eller andre utfordringer i lærebedriften som har blitt belastende for lærlingen over tid. Samtidig kan kategoriene også omfatte mer uproblematisk eller positive årsaker, som at lærlingen velger å ta et annet utdanningsløp, for eksempel et år på folkehøyskole.

Det forekommer også at lærebedrifter og opplæringskontor benytter disse kategoriene for å skjerme lærlingen. I situasjoner der lærlingen for eksempel har brutt arbeidslivets regler, men forholdet er ryddet opp i, kan hevingen registreres som «annen årsak» for å unngå at forholdet får varige negative konsekvenser for lærlingens videre muligheter i arbeidslivet. I tillegg kan det være tilfeller der lærlingen selv har vanskeligheter med å tydeliggjøre årsaken til hevingen.

Ombudet mener at den brede bruken av disse kategoriene gjør det særlig viktig med tett oppfølging og grundig kartlegging av årsakene bak hevingen. Dette er nødvendig både for å ivareta den enkelte lærling og for å identifisere eventuelle systematiske utfordringer i lærebedriftene.

## Lærlingundersøkelsen gir et overordnet, men begrenset kunnskapsgrunnlag

Lærlingundersøkelsen viser gjennomgående stabile resultater over tid, med små variasjoner mellom år. Undersøkelsen gir et overordnet bilde av lærlingenes trivsel, motivasjon og opplevde kvalitet i læretiden.

Samtidig peker enkeltresultater på forhold som bør vies særlig oppmerksomhet. Lærlingundersøkelsen 2025 viser at om lag en fjerdedel av lærlingene i Oslo er usikre på om de har valgt riktig fag. Dette kan ha sammenheng med begrenset kjennskap til arbeidslivet før utdanningsvalget og utilstrekkelig informasjon om hva de ulike fagene innebærer. Dette kan bidra til usikkerhet. Slik usikkerhet kan videre påvirke både motivasjon og trivsel, og øker risikoen for avbrudd i læreforhold. I 2025 ble det registrert 79 hevinger med begrunnelse «feilvalg».

Dette peker på behov for styrket innsats i hele utdanningsløpet. Skolen har et særlig ansvar for å sikre god karriereveiledning og realistisk innsikt i fag og yrker før utdanningsvalg. Samtidig har fylkeskommunen, i samarbeid med opplæringskontor og lærebedrifter, et ansvar for å legge til rette for gode overganger fra skole til lære og for tidlig oppfølging av lærlinger som er i tvil om eget fagvalg.

Undersøkelsen har samtidig vesentlige begrensninger. Av hensyn til personvern kan resultatene i liten grad brytes ned på avgiverskoler, fag eller enkeltbedrifter, noe som vanskeliggjør målrettet oppfølging. Svarprosenten er moderat, og representativiteten er usikker. Undersøkelsen omfatter i hovedsak lærlinger som har vært i lære en viss tid. Erfaringer fra tidlig fase i læretiden, samt fra lærlinger som avbryter, fanges i begrenset grad opp. Undersøkelsen gir dermed lite innsikt i variasjoner i lærlingenes faktiske opplevelser i den enkelte lærebedrift.

For fylkeskommunen er lærlingundersøkelsen likevel en viktig, og en av få, systematiske kilder til informasjon etter overgangen fra skole til lære. Den bør imidlertid suppleres med andre kunnskapskilder, som dialog med lærlinger, oppfølging av avbrudd og tilsyn med lærebedrifter, for å gi et mer presist og handlingsrettet kunnskapsgrunnlag. Det er særlig behov for å utvikle bedre systemer for å fange opp lærlingenes erfaringer tidlig og underveis i læretiden. Tidlig identifisering av utfordringer vil kunne bidra til økt gjennomføring og redusert risiko for heving av lærekontrakter.



## Ombudets vurdering

Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo mener at fagopplæringen i hovedsak fungerer godt, men at det fortsatt finnes strukturelle sårbarheter som særlig rammer lærlinger i krevende læreforhold.

Ombudet vil særlig fremheve at systemet i stor grad er avhengig av at lærlingen selv varsler om problemer, og deretter har mot og kapasitet til å stå i prosessene som kan følge. Dette kan føre til at utfordringer utvikler seg over tid før de fanges opp. Det er derfor behov for mer systematisk og tidlig oppfølging av lærlinger.

Erfaringene viser også at kvaliteten i opplæringen og arbeidsmiljøet varierer, og at lærlinger med behov for tilrettelegging er særlig utsatt, spesielt i overgangen fra skole til lærebedrift.

Ombudet mener videre at det er behov for bedre innsikt i årsakene til avslutning av lærekontrakter, særlig der disse registreres som «personlige forhold» eller «annen årsak». Dette gjelder også tilfeller der læreforhold avsluttes som følge av feilvalg. Bedre kunnskap om hva som ligger bak slike avslutninger er nødvendig for å kunne identifisere mønstre, styrke veiledningen i utdanningsvalg og forebygge frafall.

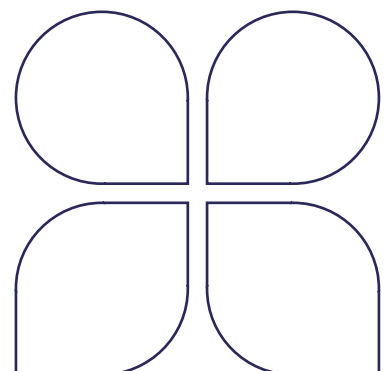
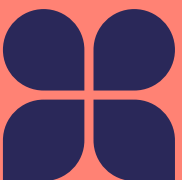




Foto: Nikolai Kobets Freund / Oslo kommune

# Barnehage



Det er fortsatt en relativt liten andel av henvendelsene til ombudet som kommer fra barnehagefeltet. Dette er en tendens som også rapporteres fra ombud i andre fylker. Selv om antallet henvendelser er begrenset, gir dialogen med foresatte, ansatte og ledere i barnehagene innblikk i utfordringer og utviklingstrekk på feltet.

De fleste henvendelsene på barnehagefeltet, handler om barns rett til et trygt og godt barnehagemiljø. Foresatte tar kontakt når de opplever at barnet deres ikke trives, blir holdt utenfor fellesskapet eller når de er bekymret for hvordan ansatte håndterer krevende situasjoner i barnegruppen. I noen tilfeller tar også ansatte eller barnehagestyrere kontakt for å drøfte konkrete problemstillinger eller få veiledning om regelverket, spesielt rundt kapittel 8 i Barnehageloven.

Ombudet har bidratt med foredrag på personalmøter hvor temaene særlig har dreid seg om arbeidet med et trygt og godt barnehagemiljø, forståelsen av aktivitetsplikten og hvordan personalet kan arbeide systematisk for å forebygge utenforskap i barnegruppen.

## Krevende vurderinger i hverdagen

Gjennom dialogen med barnehagene får ombudet inntrykk av at det gjøres mye godt arbeid for å fremme et trygt og inkluderende miljø. Samtidig fremstår det som at bevisstheten rundt aktivitetsplikten etter barnehagelovens kapittel 8 ikke alltid er like tydelig. Mange ansatte opplever det som krevende å avgrense hva som skal forstås som en krenkelse, og hva som er en del av barns naturlige konflikter og utvikling. Små barn er i en tidlig fase av sosial og emosjonell utvikling, og de uttrykker seg ofte gjennom handlinger heller enn språk. Dette kan gjøre det vanskelig å tolke situasjoner og vurdere når det er behov for mer systematisk oppfølging.

De ansatte står derfor ofte i krevende vurderinger i møte med barnas samspill. Flere beskriver samtidig en arbeidshverdag preget av høyt tempo og begrenset tid til faglige drøftinger. Bemanningsutfordringer er også et tema som trekkes frem i dialogen med barnehagene. Dette er spesielt gjeldende i situasjoner hvor det blir sykefravær på avdelinger med barn som har behov for ekstra hjelp og tilrettelegging eller spesialpedagogisk hjelp. Når det oppstår utfordrende situasjoner i barnegruppen, kan det være vanskelig å finne rom for felles refleksjon om hva som skjer og hvilke tiltak som kan være hensiktsmessige. Manglende tid til slike drøftinger kan gjøre det vanskeligere å utvikle en felles forståelse i personalgruppen av hvordan de samlet skal arbeide med barnehagemiljøet både på gruppe- og individnivå.

Et annet trekk som kommer frem i dialogen med barnehagene, er at begreper som mobbing og utenforskap virker å bli lagt mindre vekt på i barnehagesammenheng enn i skolen. En av forklaringene på dette kan være at barna er små, utvikler seg i ulikt tempo og har ulike behov. Mange ansatte er derfor tilbakeholdne med å bruke begreper som mobbing om samspill mellom små barn. Samtidig ser ombudet at denne tilbakeholdenheten kan gjøre det vanskeligere å identifisere mønstre i barnegruppen der enkelte barn gjentatte ganger havner utenfor eller opplever negative handlinger fra andre.

## Betydningen av kontekst og kultur

Når barn utfordrer eller bryter med det som oppfattes som normen i barnegruppen, utløses aktivitetsplikten i barnehagelovens kapittel 8. Barnehagen må gjøre nødvendige undersøkelser, og finne egnede tiltak for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø. Det er avgjørende at barnehagene ser på rammene og konteksten utfordringene skjer i. Når ombudet i møter med barnehager

løfter frem eksempler der kontekst, holdninger og kultur i barnehagen kan bidra til utrygghet eller utenforskap får vi ofte belyst at barnehagene har et mye større handlingsrom enn om det kun settes søkelys på at barnet må endres. Erfaringene fra ombudets øvrige arbeid er at det er viktig å rette oppmerksomheten mot konteksten rundt barnet, herunder samspillet i barnegruppen, de voksnes holdninger og den pedagogiske kulturen i barnehagen.

## Organisering i bydel

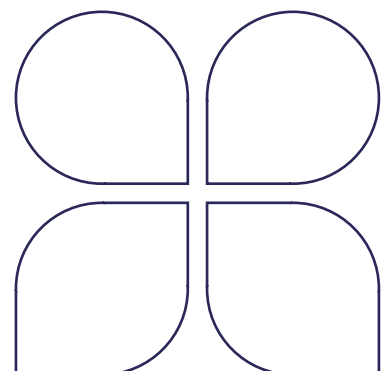
Tidligere år har ombudet uttrykt bekymring rundt organiseringen med 15 ulike barnehageeiere og -myndigheter fordelt på hver bydel. 1.1.2026 ble myndighetsrollen sentralisert til Utdanningsetaten. Ombudet er i utgangspunktet positiv til en slik sentralisering. I tidligere dialog med kommunen har ombudet pekt på behovet for bedre samordning og mer lik praksis mellom bydelene. En samlet organisering av barnehagemyndigheten kan bidra til tydeligere ansvarlinjer og mer helhetlig oppfølging av barnehagene.



## Ombudets vurdering

Utfordringene vi har løftet frem, henger i stor grad sammen med bemanning og organisering. I dialog med ansatte i barnehagesektoren og foreldreutvalget for barnehager i Oslo fremstår tilstrekkelig og riktig bemanning som en av de største utfordringene. Ombudet vurderer at arbeidet med et trygt og godt barnehagemiljø er tett knyttet til rammevilkårene i barnehagenes hverdag.

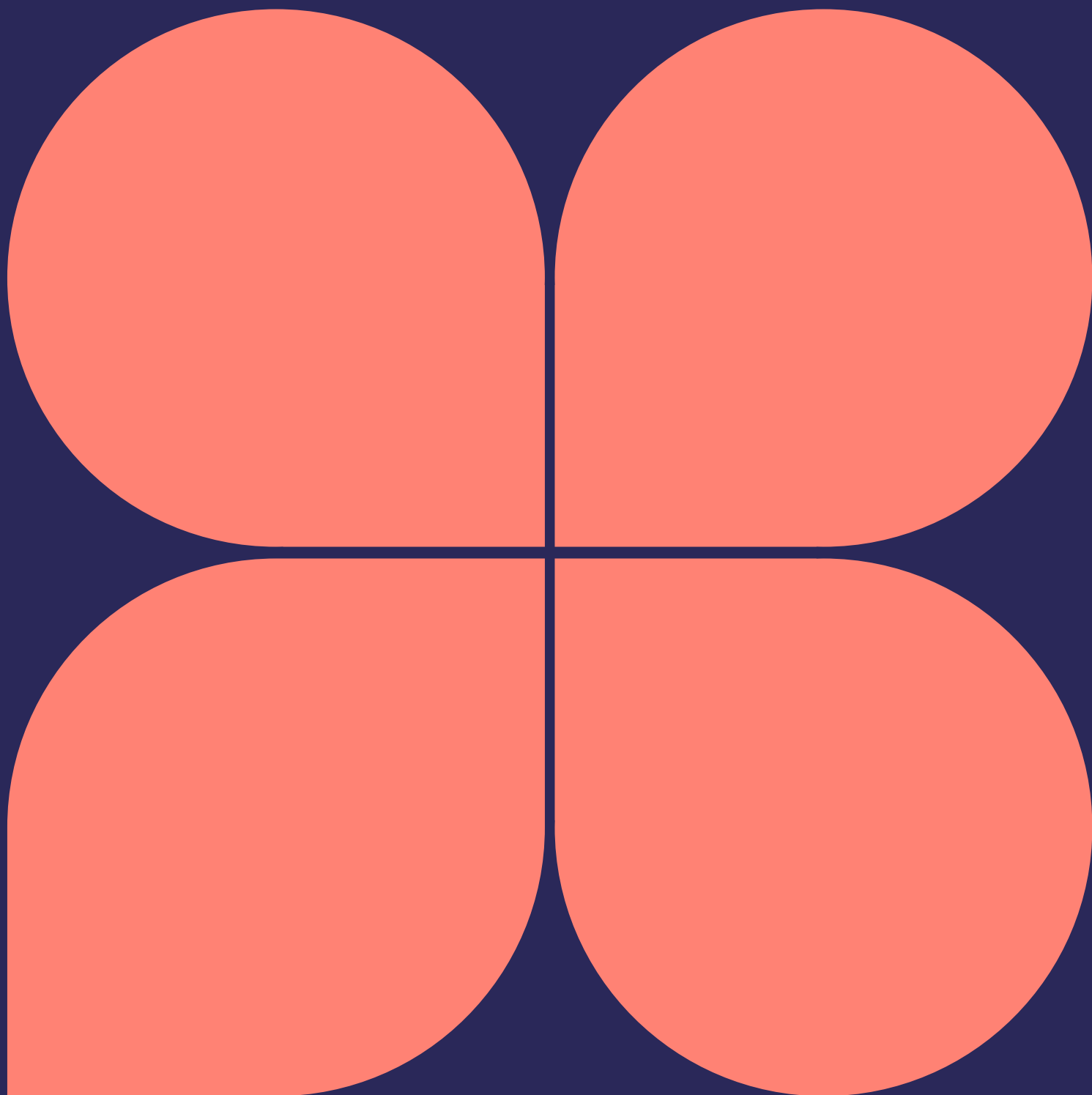
Ombudet anbefaler derfor at kommunen sikrer tilstrekkelig bemanning i barnehagene, slik at ansatte får nødvendig tid til å følge opp barns samspill, drøfte utfordrende situasjoner i personalgruppen, sikre gjennomføring av vedtak om spesialpedagogisk oppfølging og arbeide systematisk med forebygging av utenforskap. Tilstrekkelig bemanning ser vi også er en viktig forutsetning for at det jobbes systematisk med et trygt og godt barnehagemiljø og for at aktivitetsplikten kan ivaretas i praksis.



# Mandat for Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo kommune

Bystyret vedtok mandat for Barnehage-, skole- og lærlingombudet i møte den 28. februar 2024, sak 60.

1. Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo er bystyrets ombud for barn og unge i barnehage, grunnskole, videregående opplæring i skole og lærebedrift fram til utgangen av det året de fyller 24 år.
2. Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslos virksomhet skal omfatte offentlige og private barnehager, offentlige grunnskoler, videregående skoler og lærlinger, samt grunnskoler og videregående skoler godkjent etter friskoleloven. Barnehage-, skole- og lærlingombudet skal legge FNs barnekonvensjon til grunn og sikre at alle barn i Oslo får oppfylt sine rettigheter. Ombudets virksomhet skal ikke dekke hele oppvekstfeltet, men skal omfatte barnehage-loven og opplæringsloven. Ombudets virksomhet skal ikke omfatte voksenopplæringen eller fagskolen, men skal ivareta utvidede rettigheter for elever under 24 år som tar videregående opplæring etter kapittel 18.
3. Barnehage-, skole- og lærlingombudet i Oslo skal være organisert som en egen enhet og utføre sitt arbeid på fritt og selvstendig grunnlag, uavhengig av administrativ og politisk ledelse i kommunen. Organisatorisk plasseres ombudet under bystyret.
4. Ombudet skal arbeide med enkeltsaker innenfor sitt arbeidsområde og bidra til bedre kvalitet tjenestene gjennom å:
  - Støtte og veilede barn og foreldre slik at de får ivaretatt sine rettigheter etter barnehageloven om et godt psykososialt miljø, omsorg og lek, læring og danning.
  - Støtte og veilede elever, lærlinger og foreldre slik at de får ivaretatt sine rettigheter etter opplæringsloven om en opplæring av høy kvalitet, et trygt læringsmiljø, og medvirkning i forhold som gjelder de selv.
  - Benytte erfaringene fra enkeltsakene til å gå i dialog med og ettergå forvaltningen, påpeke avvik og være et talerør for barnehagebarn, elever og lærlinger om etterlevelse av regelverk og planer, samt bidra til dokumentasjon og erfaringsdeling i kommunen.
  - Benytte erfaringene fra enkeltsakene til å bidra med informasjon og opplæring, samt sørge for at ombudsordningen er kjent og at ombudet er lett tilgjengelig for barn, unge og foresatte.
  - Ta i bruk en digital løsning der barn, unge og deres foresatte kan få rask og effektiv hjelp.
  - Samarbeide med aktuelle aktører som arbeider med barn og unge, herunder øvrige ombud i kommunen og ellers.
  - Legge frem årsmelding inkludert aktuell statistikk.
  - Utarbeide handlingsplan med mål og tiltak over fireårsperioder.



Vedlegg

## Vedlegg 1:

# Mediesaker 2025

Podcast: 16.01. FIKS UIO. [Podcast om mobbing for lærerstudenter ved ILS. Henrik Raustøl.](#)

Intervju med Jarle Dukic Sandven. 06.02. Aftenposten. Tema: Høye mobbetall/ ABC / Skole-hjemsamarbeid. Lenke: [Rektorer bekymret over at foreldre bidrar til utestenging. –Jeg ble ikke overrasket over mobbetallene](#)

Intervju med Jarle Dukic Sandven. 19.02. NRK. Tema: Fysisk plass /skolegårder i Oslo. Lenke: [Ny rapport: Små skolegårder, mindre grønt og mer asfalt på by-skoler – Stor-Oslo](#)

Podcast: 16.03. Foreldrerådet. [«Når barnet ikke har det trygt og godt»](#). Episode 676. Henrik Raustøl.

Intervju med Jarle Dukic Sandven. 25.03. Vårt Oslo. Tema bortvisninger. Lenke: [Antallet videregående-elever som bortvises ut skoleåret rett til værs i Oslo. – Ingen tvil om at det er inngripende](#)

Intervju med Jarle Dukic Sandven. 26.03. Nordstrand Blad. Tem: Mobbing/ABC. Lenke: [Bydel Nordstrand, Skole og utdanning | Skoleombudet: – Vi ser en annen type mobbing på Nordstrand](#)

Podcast: Foreldrerådet 31.03. [«Når barnet ikke har det trygt og godt Q&A»](#). Episode 680. Henrik Raustøl.

Debattinnlegg. Barnehage-, skole- og lærlingombudet. 02.04. Dagsavisen. Tema: Inneværende skoleår har elever som har blitt bortvist ut skoleåret økt med 10-gangen. Lenke: [Davids kamp mot Goliat – Dagsavisen](#)

Intervju med Jarle Dukic Sandven. 09.04. Dagsavisen. Tema: Bortvisninger. Lenke: [Østkantelever bortvises i rekordfart: – Farlig, mener skoleombudet – Dagsavisen](#)

Intervju med Jarle Dukic Sandven. 03.05. Nettavisen. Tema: Kraftig økning i antall videregående elever i Oslo som blir bortvist for resten av skoleåret. Lenke: [Oslo, Skole | Bortviste videregående elever i Oslo har økt med 1000 prosent](#)

Debattinnlegg. Sofie Dahl Changezi. 14.05. Utdanningsnytt. Tema: Skole-hjemsamarbeid. Lenke: [Når foreldre må gå i «løvemodus», har skolen sviktet](#)

Intervju med Jarle Dukic Sandven. 11.06. Nordre Aker Avis. Tema: [Mobbetall. Skole, Bydel Nordre Aker | Nordre Aker: Mobbetallene i Nordre Aker er langt bedre enn i andre bydeler i Oslo](#)

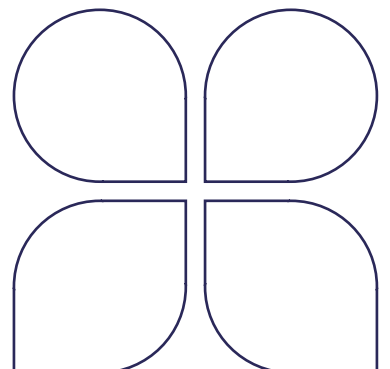
Intervju med Jarle Dukic Sandven og henvisning til ombudenes årsrapport. 15.09. NRK. Tema: Hierarki/ABC. Lenke: [Barneskoleelever deler seg inn i A-, B- og C-grupper – Stor-Oslo](#)

Debattant. Jarle Dukic Sandven. 22.09. Nyhetsmorgen/NRK. Tema: ABC-gjenger  
Nyhetsmorgen - TV - NRK TV

Debattinnlegg. Jarle Dukic Sandven. 20.10. Aftenposten. «Jeg er sterkt bekymret for barne- og elevsynet som preger norsk skolepolitikk». Lenke: Et utdatert barne- og elevsyn preger norsk skolepolitikk

Intervju. Med Jarle Dukic Sandven. 12.12. Vårt Oslo. Stadig færre opplever å bli mobbet på byens skoler: – Vi må ikke gi oss nå, sier mobbeombudet

Debattinnlegg. Jarle Dukic Sandven. 18.12. Avisa Oslo. «Over 1500 elever mobbes av voksne. Hvem tar ansvaret når voksne er problemet»? Lenke: Mobbing, Oppvekst | Elevundersøkelsen viser en nedgang i mobbetallene. At så mange elever 1583 opplever seg mobbet er tegn på systemsvikt



## Vedlegg 2:

## Utadrettet virksomhet

2025

**Mai**

- 12.05 Samarbeismøte med VIF verdiprosjekt
- 12.05 Høringsinnspill «Skolebehovsplanen 2026 - 2045»
- 14.05 Skolemøte elevsak
- 14.05 Inspilling informasjonsfilm om ombudet
- 20.05 Skolemøte elevsak
- 21.05 Nettverksamling ELMO
- 22.05 Nettverksamling ELMO
- 26.05 Skolemøte samarbeid FAU skoleledelse
- 28.05 Skolemøte elevsak

**Juni**

- 02.06 Nettverk høringsgruppe ELMO
- 03.06 Møte med Statsforvalteren i Oslo
- 04.06 Møte med koordinator
- 04.06 Ambulant team UDA
- 05.06 Skolemøte elevsak
- 06.06 Nettverk høringsgruppe ELMO
- 10.06 Deltakelse på WABF-Stavanger
- 11.06 Deltakelse på WABF-Stavanger
- 12.06 Deltakelse på WABF-Stavanger
- 13.06 Deltakelse på WABF-Stavanger
- 16.06 Samarbeid med POBO ang. Pride-markering
- 18.06 Møte toppledergruppa UDA
- 18.06 Møte LIM UDA
- 19.06 Nettverk høringsgruppe ELMO
- 23.06 Skolemøte system
- 25.06 Pride-park samarbeid med POBO
- 26.06 Pride-park samarbeid med POBO
- 27.06 Pride-park samarbeid med POBO

**Juli**

- 03.07 Møte med rådgivertjenesten for lærlinger

**August**

- 12.08 Innlegg personal skole
- 12.08 Møte med Statsforvalteren
- 13.08 Innlegg personal skole
- 15.08 Innlegg personal skole
- 15.08 Skolemøte elevsak

- 19.08 Ekstraordinært møte i KUV
- 22.08 Høringsinnspill «Forslag til utvidelse av adgangen til informasjondeling ved skolebytte»
- 27.08 Møte med Utdanningsforbundet i Oslo
- 29.08 Møte elevsak

**September**

- 01.09 Møte med Pasient- og brukerombudet
- 01.09 Møte elevsak
- 02.09 Møte elevsak
- 03.09 Nettverk høringsgruppe ELMO
- 04.09 Nettverk høringsgruppe ELMO
- 08.09 Møte med ny etatsdirektør UDA
- 08.09 Høringsinnspill «De er våre barn – om å holde hodet kaldt og hjertet varmt».
- 09.09 Skolemøte system
- 09.09 Åpen messe Bydel Grorud
- 11.09 Presentasjon av BSL på rektormøte UDA
- 11.09 Møte FUB-Oslo
- 12.09 Møte med FUB
- 16.09 Møte Redd Barna
- 16.09 Samarbeidsmøte POBO
- 17.09 Møte med ledelsen samt innlegg for elever ved skole
- 18.09 Møte med Elevorganisasjonen Oslo
- 18.09 Skolemøte
- 19.09 Møte med UngInfo
- 19.09 Skolemøte elevsak
- 19.09 Konferanse – Utvalget for fremtidens fellesskole
- 22.09 Skolemøte elevsak
- 23.09 Skolemøte elevsak
- 24.09 Nettverkssamling stavanger ELMO
- 24.09 Presentasjon av ombudet for utekontakter
- 25.09 Nettverkssamling stavanger ELMO
- 25.09 Møte med UngArena
- 25.09 Deltakelse på fagforum for utekontaktene
- 26.09 Møte med SET
- 26.09 Skolemøte elevsak

## 2025

**Oktober**

- 02.10 Møte med Avdeling for Fagopplæring, UDA
- 06.10 Møte med Lærlingrådet
- 08.10 Deltakelse Barnerettighetsfrokost
- 08.10 Redd Barna Seminar med Ross Greene
- 09.10 Møte med rådgivere for lærlinger i Oslo kommune
- 09.10 Møte med Voksne for Barn
- 10.10 Møte ved Avdeling for yrkesfag UDA
- 13.10 Møte med Barneombudet
- 13.10 Deltakelse i ressursgruppe UNICEF
- 14.10 Møte med Venstre
- 15.10 Deltakelse på Yrkesfagsmessen
- 15.10 Skolemøte elevsak
- 15.10 Skolemøte ledelse og FAU
- 16.10 Deltakelse på Elevrådskonferansen
- 16.10 Skolemøte elevsak
- 17.10 Møte med SV
- 20.10 Møte med Minotenk
- 20.10 Møte i Barnerettighetsgruppa ELMO
- 22.10 Møte med Byarkivet
- 23.10 Møte med FrP
- 23.10 Deltakelse og paneldeltaker Redd Barna rapportlansering
- 23.10 Møte med Rødt
- 24.10 Møte med Dembra
- 27.10 Møte med Elevorganisasjonen Oslo
- 27.10 Møte foresatt elevsak
- 28.10 Møte med Lektorlaget
- 29.10 Skolemøte elevsak
- 30.10 Skolemøte elevsak
- 31.10 Samarbeidsmøte LIM-UDA
- 31.10 Høringsinnspill «Handlingsplan mot fattigdom i barnefamilier i Oslo 2026 - 2031»

**November**

- 04.11 Deltakelse RusPuls
- 04.11 Deltakelse på Mathildedagen
- 04.11 Møte med Forandringsfabrikken
- 06.11 Skolemøte elevsak
- 06.11 Møte foresatt elevsak
- 06.11 Møte med Oslo KFU
- 06.11 Møte med ECRI
- 07.11 Møte elevsak

- 11.11 Innlegg hos Kunnskapsdepartementet
- 12.11 Skolemøte elevsak
- 12.11 Ansvarsgruppemøte elevsak
- 13.11 Besøk på Abildsø Gård
- 14.11 Skolemøte elevsak
- 17.11 Besøk på Mortensrud skole
- 17.11 Høringsinnspill «Aktivitetsplan VGS 2026 - 2027»
- 18.11 Skolemøte elevsak
- 18.11 Foredrag personalmøte på skole
- 19.11 Nettverkssamling ELMO
- 20.11 Nettverkssamling ELMO
- 20.11 Lucy smiths barnerettighetsdag
- 24.11 Besøk på Kuben VGS
- 24.11 Møte ned FREGN
- 25.11 Fagsamling – barn som pårørende
- 26.11 Skolemøte elevsak
- 26.11 Skolemøte elevsak
- 26.11 Fremlegg om BSL i Norde Aker
- 27.11 Besøk på Fram videregående skole

**Desember**

- 01.12 Skolemøte elevsak
- 02.12 Høringsinnspill «Modell for samarbeid om ungt utenforskap»
- 03.12 Skolemøte elevsak
- 03.12 Høringsinnspill «bydelssammenslåingen»
- 04.12 Møte i Opplæringskontoret for Helse og Oppvekstfag
- 04.12 Skolemøte elevsak
- 04.12 Skolefraværskonferanse v/Statsforvalteren
- 05.12 Høringsgruppemøte ELMO
- 05.12 Samarbeidsmøte med LIM-UDA
- 08.12 Samarbeidsmøte med Oslo KFU
- 08.12 Skolemøte elevsak
- 11.12 Skolemøte elevsak
- 15.12 Skolemøte elevsak
- 15.12 Besøk hos Nordre
- 15.12 Aker Barnevernstjeneste
- 17.12 Skolemøte elevsak
- 17.12 Skolemøte elevsak
- 17.12 Skolemøte elevsak
- 17.12 Skolemøte elevsak
- 22.12 Møte foresatt elevsak

